

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในสภาพปัจจุบัน ปัญหาเรื่องความประพฤติน่าไม่พึงประสงค์ของเด็กหรือเยาวชนมีอยู่ทั่วไปทุกประเทศนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมนานับประการ ปัญหาความประพฤติน่าไม่พึงประสงค์ดังกล่าว ได้แก่ การหนีโรงเรียน การติดสิ่งเสพติด การยกพวกทะเลาะวิวาทและตีกัน การจี้และชิงทรัพย์สิน รังราว การเล่นการพนัน การลักเล็กขโมยน้อย การพูดเท็จ เป็นต้น ซึ่งสาเหตุดังกล่าว อาจเกิดจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจของเด็กเอง เช่น ร่างกายไม่สมบูรณ์ การไม่ได้รับความเอาใจใส่และความอบอุ่นจากพ่อแม่ หรืออาจเกิดจากสภาวะแวดล้อมของทางบ้านและทางโรงเรียน ที่ให้การอบรมสั่งสอนไม่เพียงพอ ข้อบังคับของโรงเรียนเข้มงวดหรือทะเลาะกันไป การขาดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับทางโรงเรียน ขบวนการสำคัญหลายประการดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งชักนำให้เด็กซึ่งกำลังจะเติบโต เป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าต้องเดินทางผิดโดยประพฤติน่าไม่พึงงาม รวมทั้งการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ขึ้นด้วย^๑

นักการศึกษาทั้งหลายเชื่อว่า การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาและปลูกฝังคุณสมบัติน่าพึงปรารถนาให้กับคนในสังคม^๒ และการจะปลูกฝังคุณสมบัติน่าพึงปรารถนาจะปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงเป็นการศึกษาที่มีบทบาท

---

^๑บุญสม มาร์ติน, "บทความเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเยาวชน," ใน รายงานการสัมมนาว่าด้วยจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ณ ศาลาสันติธรรม ๒๐-๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เกษมรติการพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๑๙๔.

^๒ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, ปัญหาสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๑.

สำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนจะต้องเข้ารับการศึกษาระดับนี้ จากการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๓ ที่ผ่านมา ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น การแบ่งเนื้อหาแยกให้ผู้เรียนเรียนเป็นรายวิชา อันไม่สอดคล้องกับสภาพการนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งต้องอาศัยทักษะความรู้ของหลาย ๆ วิชา มาบูรณาการกันเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมคนในการเข้าศึกษาต่อระดับสูงยิ่งขึ้น ส่งเสริมเอกัตถบุคคลให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลและที่สำคัญคือ เนื้อหาสาระของหลักสูตรมุ่งเน้น ความรู้ความจำ เท่านั้น ไม่ได้เน้นการปฏิบัติจริง ฯลฯ จากความบกพร่องดังกล่าว จึงก่อให้เกิดมีการปรับปรุงหลักสูตรขึ้น เรียกว่า "หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑" และได้ประกาศใช้ เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ เป็นต้นมา จนกระทั่งในปัจจุบันได้ดำเนินการใช้หลักสูตรดังกล่าวมาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้ว หลักสูตรประถมศึกษาดังกล่าว ได้รวมเอามวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีองค์ประกอบและรูปแบบที่สมบูรณ์ในตัวเอง เพื่อสนองความต้องการของประชาชนทุกภูมิภาค เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน^๑ ดังจะเห็นได้จากหลักการ ๓ ประการ ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ที่เปรียบเสมือนเข็มทิศชี้ทิศทางในการจัดการประถมศึกษา

หลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

007468

๑. เป็นการศึกษาเพื่อป้องกัน หมายความว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์สำหรับคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือมีฐานะอย่างไร ย่อมได้รับประโยชน์จากการประถมศึกษาโดยเท่าเทียมกัน

๒. เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ ที่ครูสอน ศึกษานวนายประโยชน์ต่อชีวิตนักเรียน คือ เพื่อความอยู่ดีกินดีของทุกคนและสังคม

^๑สมปิติ มหารศ, ประถมศึกษา (กาพลินธุ์: ประสานการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

๓. เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเอกภาพของชาติ หมายความว่า การจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ทั้งในด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง

จึงกล่าวได้ว่า แนวทางของการประถมศึกษา คือ เพื่อประโยชน์แห่งชีวิตของ คนไทยทั้งมวล และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทย^๑ จากหลักการดังกล่าว และจุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ เจตคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัยต่าง ๆ รวมทั้งด้านทักษะ อย่างพอเหมาะพอดี ไม่มุ่งทางด้านพุทธิปัญญา การจัดกิจกรรมการเรียน เน้นให้ผู้เรียนได้กระทำมากกว่าครูกระทำ^๒ จึงได้จัดเนื้อหาสาระต่าง ๆ ออกเป็นกลุ่ม ประสพการณ์ ๔ กลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มได้ประมวลเอาเนื้อหาวิชาที่มีความสัมพันธ์กันมารวมกัน

โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑

มวลประสพการณ์ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ประกอบด้วยกลุ่มประสพการณ์ต่าง ๆ ๔ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มทักษะ ประกอบด้วย วิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือที่ จำเป็นในการเรียนรู้ทั้งปวง

๒. กลุ่มสร้างเสริมประสพการณ์ชีวิต ประกอบด้วย วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา ที่มีความสัมพันธ์มากกว่าที่จะให้ได้เนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง และต้องการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การแก้ปัญหามากกว่าการเรียนรู้เนื้อหา

^๑ปรีชา นิพนธ์พิทยา, การประถมศึกษากับการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: ธีรพงศ์การพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๒๐๖.

^๒สมนึก สัมทอง และชาติรี อายุวัฒน์, หลักสูตรและแบบเรียนชั้นประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเตียนสโตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๖๓.

๓. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วย วิชาพลศึกษา ศิลปศึกษา
จริยศึกษา (ศีลธรรม) ดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นกลุ่มที่ว่าด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและ
สร้างเสริมนิสัยให้เป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักแสดงออกด้านความงาม สร้างเสริมสุขภาพให้
สมบูรณ์และมีคุณลักษณะที่พึงงาม สามารถดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้

๔. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน
ประสบการณ์พื้นฐานในการอาชีพ และความรู้พื้นฐานในการทำงาน^๑

จากการจัดเนื้อหาวิชาออกเป็น ๔ กลุ่มประสบการณ์นี้ กรมวิชาการได้จัดทำ
แผนการสอน และคู่มือการสอนขึ้นให้ครูใช้ เป็นแนวทางในการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
เพื่อให้บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องมีความเข้าใจการศึกษาในทิศทางเดียวกัน
เนื่องจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ได้เปลี่ยนแปลงจากการสอนหนังสือ มาเป็นการ
สอนคน คือสอนให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น กล่าวคือ ทางด้านสังคม ทำอย่างไรจะ
ทำให้คนอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข รู้จักการปฏิบัติคนต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ โดยเฉพาะการ
อยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นการปฏิบัติจริงในโรงเรียน เพราะเป็นที่ทราบดี
ว่า การจะให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ต้องลงมือกระทำจริง ๆ มิใช่เป็นเรื่องเพื่อเจ้อ
อยู่ในตำรา ฉะนั้น การวัดผลว่าเด็กบรรลุถึงจุดประสงค์ดังกล่าวนี้ จึงมิได้วัดด้วยข้อทดสอบ
หรือเนื้อหาในตำรา แต่เปลี่ยนมาเป็นการวัดจากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกโดยมีจุดประสงค์ที่
แจ่มชัด เรียกว่า วัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม^๒ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงมี
ความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้
นักเรียนได้ค้นคว้า ทดลอง ผึกหัด ปฏิบัติจริง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรู้ มีความคิด มีลักษณะ

^๑ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ

(กรุงเทพมหานคร: แผนกวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐),
หน้า ๒๐.

^๒ สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์, "การศึกษาช่วยพัฒนาประเทศไทยได้อย่างไร"
ประชาศึกษา ๘ (กรกฎาคม ๒๕๒๔): ๒๐.

นิสัยที่ดี และรึกงาน ซึ่งครูจะต้องใช้เทคนิควิธีการสอนหลาย ๆ แบบ มิใช่การสอนแบบบรรยาย ด้วยการบอกให้ฟัง ว่าตาม หรือจดตาม ดังที่เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน^๑ จึงนับได้ว่าครูเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ความสำเร็จดังกล่าวนี้ ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่าย มิใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว จากการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาเป็นเวลา ๔ ปี พบว่า การใช้หลักสูตรดังกล่าวยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ที่ทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

จากรายงานการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศของกองวิจัย กรมวิชาการ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรในภาคต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๑. โรงเรียนต่าง ๆ ได้รับเอกสารหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ ไม่เพียงพอ และล่าช้า และเอกสารบางประเภทไม่ได้รับเลย เช่น เอกสารในการวัด ประเมินผล เป็นต้น
๒. โรงเรียนต่าง ๆ ในบางภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีครูไม่ครบชั้น นอกจากนี้ บางโรงเรียน สภาพห้องเรียนคับแคบ มีนักเรียนแออัด ไม่เหมาะสมที่จะสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ได้
๓. ผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียนไม่สนับสนุนช่วยเหลือครูในการใช้หลักสูตรใหม่ บ่อยให้ครูสอนตามลำพัง และบางโรงเรียนไม่นำอุปกรณ์ที่ได้รับแจกออกไปใช้
๔. ครูไม่ยอมรับหลักสูตรใหม่ บางคนให้เหตุผลว่า สอนตามแนวหลักสูตรใหม่เหนื่อยมาก หลักสูตรใหม่ก็กิจกรรมมากเกินไป นอกจากนี้ครูบางคนไม่ใช้อุปกรณ์

---

^๑คม ทองพูล, "ทำไมครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอน," ประชาศึกษา ๖ (มีนาคม ๒๕๒๔) : ๔.

๕. ขาดแคลนหนังสือเรียน เนื่องจากได้รับแจกไม่เพียงพอ และไม่สามารถหาซื้อได้
๖. ครูชั้นประถมศึกษา ในภาคต่าง ๆ บางส่วน ไม่ผ่านการอบรมตามแนวหลักสูตรใหม่ ผู้ที่ผ่านการอบรมก็ไม่เข้าใจหลักสูตรดีพอ ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่
๗. ครูขาดความรู้ทางด้านเทคนิคการสอน เทคนิคการจัดทำ และการใช้อุปกรณ์อย่างถูกวิธี
๘. ความพร้อมของเด็กในบางโรงเรียนแตกต่างกันมาก
๘. ขาดการนิเทศและการติดตามผลจากวิทยากรผู้ให้การอบรมจากวิทยาลัยครู และจากศึกษานิเทศก์^๑

จากปัญหาดังกล่าวย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อการจัดการเรียนการสอนในมวลประชากรทั้ง ๔ กลุ่ม ที่มีผลต่อการบรรลุถึงจุดหมายของหลักสูตร กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประชากรกลุ่มหนึ่งในบรรดามวลประชากรทั้ง ๔ กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกลุ่มที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกล่าวถึงโดยละเอียด ดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มวิชาที่เน้นหนักการปฏิบัติจริงมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง จึงพยายามจัดเอาวิชาต่าง ๆ ที่จะต้องเน้นในการสร้างนิสัยแก่ผู้เรียนเอาไว้ในกลุ่มเดียวกัน อันได้แก่ จริยศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างนิสัย ดังนี้

๑. จริยศึกษา เป็นแขนงโดยตรงที่จะฝึกฝนอบรมเด็กให้เกิดลักษณะนิสัย คุณธรรม ซึ่งได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ๓๐ ข้อ คุณธรรมนั้น ๆ จะต้องอาศัยการสอนที่เน้นการปฏิบัติ การติดตาม ชี้แนะ แก้ไข ปรับปรุง อยู่ตลอดเวลา จะต้องใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ อย่าง เข้ามาสร้างและเสริมลักษณะนิสัย

---

^๑กรมวิชาการ, "รายงานปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ภาคตะวันออกเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้" (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๒๑) (อัครสำเนา.)

๒. พลศึกษา เป็นแขนงที่สามารถสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กได้เป็นอย่างดี การที่นำเด็กลงไปกลางสนาม เด็กได้รับการฝึกลักษณะนิสัย ตั้งแต่ออกจากห้องเรียน จะต้องเดินไปอย่างมีระเบียบ วินัย ไม่เล่น ไม่พูดเสียงดัง รู้จักเกรงใจห้องข้างเคียง ขณะเรียนพลศึกษาก็ต้องอดทน เชื้อขัง ปฏิบัติตามกฎ กติกา ไม่โกง ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ มีความเป็นธรรม เชื่อเพื่อเพื่อน ทุกคนปรับตัวร่วมเล่นกันได้ ฉะนั้นการสอนพลศึกษาไม่ใช่สอนให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงเท่านั้น ยังปลูกฝังสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ไว้อีกมาก

๓. ศิลปะศึกษา เป็นแขนงที่ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เห็นคุณค่าและรสนิยมนที่ดี นอกจากผลงานที่แสดงออกมาให้เห็นแล้ว ควรคำนึงถึงลักษณะนิสัย ขณะที่เด็กเรียนหรือปฏิบัติกิจกรรม เด็กจะต้องทำอย่างมีระเบียบ ประณีต สะอาด สุขุม ฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักแบ่งปัน เชื่อเพื่อเพื่อน

๔. ดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นแขนงที่ทำให้เด็กได้แสดงออก มีความชื่นชม' จาก การเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งจะทำให้รู้จักจังหวะ สร้างบุคลิกภาพ ท่าทาง ทรวดทรง ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ความพร้อมเพรียง ความสวยงาม การประสานงาน ตลอดจนฝึกความอดทน ความขยันหมั่นเพียร

๕. กิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมที่ฝึกนิสัยให้ เป็นคนช่างสังเกต มีความละเอียดอ่อน สุขุมรอบคอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการตัดสินใจที่ถูกต้อง ฉะนั้นกิจกรรมสร้างนิสัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องฝึกโดยแทรกไปกับกิจกรรมอื่น ๆ ได้โดยตลอด

จากการรวมเนื้อหาวิชาที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้เกิดแก่ผู้เรียนมาไว้ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนในแต่ละวิชาในกลุ่มนี้บรรลุถึงเป้าหมายเดียวกัน จึงได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อันหนึ่งของกลุ่มนี้ไว้ คือ

กรมวิชาการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑,

๑. จุดประสงค์ทั่วไป มุ่งพัฒนาและสร้างนิสัยให้ เป็นคนมีคุณธรรม แสดงออกทาง
ด้านความงาม สร้างเสริมสุขภาพให้สมบูรณ์ มีคุณลักษณะ
ดีงาม คือ

- ๑.๑ ให้ผู้เรียนคำนึงถึงค่านิยมที่สังคมยอมรับ มีเจตคติที่ดีงาม และคุณลักษณะ
ที่ประสงค์ของสังคม
- ๑.๒ ให้ผู้เรียนพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ที่สังคมปรารถนา
- ๑.๓ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกร่วมกัน ทำงานร่วมกันตามความถนัด ความสามารถ
ด้วยลักษณะนิสัยที่ดี
- ๑.๔ ให้ผู้เรียนปฏิบัติตนร่วมกิจกรรม สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความ
คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความประณีตและระมัดระวัง

๒. จุดประสงค์เฉพาะ

- ๒.๑ สามารถควบคุมกาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม ไม่เบียดเบียน
ตนเองและผู้อื่น ทั้งสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้
- ๒.๒ สามารถรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และปฏิบัติได้จน เป็นนิสัย^๑

จากจุดประสงค์ดังกล่าว จะเห็นว่า กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีความสำคัญต่อ
การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี ที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่เด็กและเยาวชน ประเทศที่มีจุดมุ่งหมายที่
จะพัฒนาคุณภาพของประชากรนั้นจะต้องมีพลเมืองไม่มากจน เกินกำลังที่จะให้การศึกษาอบรม
และจัดบริการต่าง ๆ ให้ การเสริมสร้างคุณภาพให้แก่ประชากรจำนวนน้อยย่อมทำได้
มีประสิทธิภาพมากกว่าการเพิ่มคุณลักษณะให้แก่ประชากรจำนวนมาก ขึ้นต่อไปคือการปลูกฝัง
ความเป็นพลเมืองดีที่เกิดในประชากรส่วนใหญ่ ลักษณะความเป็นพลเมืองดี คือ มีความ
ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่

---

^๑ บันลือ พุกกะวัน, หลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา
(กรุงเทพมหานคร: เอร่าวิวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔๓.

ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น ถ้าประชากรเป็นพลเมืองดีแล้ว การพัฒนาในขั้นสุดท้าย คือ การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ จึงจะได้ผลเต็มที่ เช่น การเป็นผู้ที่มีความต้องการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานด้วยความมานะพยายามในทางที่ถูกต้อง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถในงานที่ทำ มีลักษณะความเป็นผู้นำ และมีความเป็นประชาธิปไตย^๑ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในภาวะการเร่งรัดพัฒนาประเทศ เพื่อเสถียรภาพของชาติ และเพื่อเพิ่มคุณภาพของชีวิตให้แก่ประชาชน การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองส่วนใหญ่ในประเทศนั้นเป็นสำคัญ กล่าวคือ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่น ๆ นั้น จะดำเนินไปได้ดีเพียงใดย่อมขึ้นกับคุณภาพต่าง ๆ ของประชาชนในประเทศเป็นอันดับแรก การพัฒนาบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ แม้การศึกษาจะมีใช้ปัจจัยสำคัญอย่างเดียวที่จะเสริมสร้างหรือแก้ปัญหของสังคมและบุคคลได้ทุกอย่าง แต่การศึกษาก็จะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความสามารถของคนไทยตามแนวทางที่พึงประสงค์^๒ หากปลูกฝังลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่เด็กและเยาวชน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรักชาติ ความขยัน หมั่นเพียร ฯลฯ สอดแทรกเข้าไปด้วยทุกครั้งก็จะได้นุคนคนที่มีคุณภาพพร้อมทุก ๆ ด้าน การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จึงคำนึงถึงเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น และเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ดังกล่าว จึงได้มีการรวบรวมเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้ามาเป็นโครงสร้างของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทั้งหมด ๕ วิชา เข้ามาอยู่ในกลุ่มประสบการณ์เดียวกัน

^๑ดวงเดือน พันธุมาริน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม, รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย ฉบับที่ ๒๑, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๑-๒.

^๒สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม," รายงานฉบับสมบูรณ์ของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, หน้า ๑๕.

ตารางที่ ๓
โครงสร้างกลุ่มเสริมลักษณะนิสัย

2/1/25

จริยศึกษา	ศิลปศึกษา	ดนตรีและนาฏศิลป์	พลศึกษา	กิจกรรมสร้างนิสัย
คุณธรรม ๓๐ ข้อ	<ul style="list-style-type: none"> - การวาดภาพ ระบายสี - การปั้นและแกะสลัก - การพิมพ์ - การจัดออกแบบ - งานสาน 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเน้นจังหวะ - กิจกรรมเน้นการร้องเพลง - กิจกรรมเน้นการฟัง - กิจกรรมเน้นท่าทาง 	<ul style="list-style-type: none"> - การเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน - การเล่นสมมติ - เกม เบ็ดเตล็ด - กิจกรรมเข้าจังหวะ - การเล่นเกมผลัด - การเล่นเกมโยน - ยิมนาสติกขั้นพื้นฐาน - กีฬา - กรีฑา - กิจกรรมทดสอบ สมัครภาพทางกาย 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาสุขภาพทางกายและใจ - การพัฒนาทางสังคม - การพัฒนาทางจริยธรรมและประเพณี - ความสนใจเกี่ยวกับสถานที่และอาชีพ

เนื่องจากกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยวิชาจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย โดยลักษณะวิชามีความแตกต่างกัน ควรแยกเป็นรายวิชา แต่เวลาสอนอาจจัดกิจกรรมร่วมกับวิชาในกลุ่มหรืออาจจัดรวมกับวิชาอื่นให้สัมพันธ์กันไป เช่น ภาษาไทย เป็นต้น ดังจะขอกล่าวแยกเป็นรายละเอียดดังนี้

จริยศึกษา

จริยศึกษา คือ การศึกษาที่จัดเพื่อสร้างคุณลักษณะของพลเมืองให้มีคุณธรรม บุคลิก ลักษณะ อุปนิสัย และพฤติกรรมที่ดีงาม มีศีลธรรมตามความต้องการของประเทศชาติ เนื้อหาจริยศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษาจึงออกมาในรูปของคุณธรรมต่าง ๆ ที่มุ่งให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย คุณธรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ นำมาจากเนื้อหาในวิชาศีลธรรม ธรรมจริยา และหลักธรรมต่าง ๆ ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๓ ซึ่งได้มีการปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ และความต้องการของสังคม ประกอบด้วยคุณธรรม ๓๐ ประการ คือ

๑. การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์
๒. ความเมตตากรุณา
๓. การไม่โลภ และไม่ขโมย
๔. ความเชื่อเพื่อพ่อแม่ และเสียสละ
๕. ไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
๖. การรู้จักความพอดี

กรมวิชาการ, "รายงานผลการประชุมสัมมนา เพื่อพิจารณารูปแบบของหลักสูตรประถมศึกษา เสนอคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา," ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ (อ้างสำเนา.)

๗. การไม่พูดปด ไม่บิดเบือน ไม่อำพรางความจริง การไม่ยุ่งยงให้เกิดการแตกแยก และการไม่พูดคำหยาบ

๘. การมีสัจจะและความจริงใจ

๙. การไม่ลองเล่นและ เสพสิ่ง เสพติดให้โทษ

๑๐. ความเป็นผู้มีสติ ยับยั้งชั่งใจ รู้สึกรับผิดชอบชั่วดี

๑๑. ความเป็นผู้มีเหตุผล

๑๒. ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

๑๓. ความขยันหมั่นเพียร

๑๔. ความอดทนและอดกลั้น

๑๕. ความกล้าหาญ ความเชื่อมั่นในตนเอง

๑๖. ความกตัญญูกตเวที

๑๗. ความซื่อสัตย์สุจริต

๑๘. การทำใจให้สงบ มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส

๑๙. ความไม่เห็นแก่ตัว

๒๐. ความประณีต จะเขี่ยคณิศ์ถ้วน

๒๑. ความรับผิดชอบ

๒๒. ความมีน้ำใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง

๒๓. ความมีระเบียบ วินัย และการตรงต่อเวลา

๒๔. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง

๒๕. มารยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการเดิน นอน ขับถ่าย แต่งกาย และสังคม

ระหว่างเพศ

๒๖. มารยาทในการแสดง การแสดงความเคารพ การขอร้อง การแสดงความขอบคุณ การแสดงความเสียใจ การแสดงความไม่เห็นด้วย การแสดงความยินดี การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ

๒๗. หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน (สหธรรม) ได้แก่ ความสามัคคี ความเสียสละ การให้อภัย การเชื่อฟัง การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ

๒๘. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม

๒๙. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์

๓๐. การแก้ไขข้อบกพร่อง การปฏิบัติตามจริยธรรม ได้แก่ ผิดศีลธรรม ระเบียบกฎหมาย และจารีตประเพณี

คุณธรรมแต่ละข้อนี้ ไม่สามารถแยกย่อยเนื้อหาออกไปอีก แต่ต้องนำมาแยกย่อยในลักษณะของกิจกรรมเชิงปฏิบัติเป็นข้อ ๆ เช่น การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์ นักเรียนต้องมีความคิดรวบยอดเองว่า หมายถึง การไม่ตี ไม่ฆ่า ไม่ทำร้าย หรือทำอันตรายต่อบุคคลและสัตว์ สิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติ คือ จะต้องช่วยเหลือเมื่อพบสัตว์ที่บาดเจ็บ อดอยาก ไม่สบาย เป็นต้น การปฏิบัตินี้จะต้องออกมาในรูปของกิจกรรมที่ครูและนักเรียนจัดขึ้น และต้องบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ของคุณธรรมนั้น ๆ ด้วย

ในปัจจุบัน สังคมไทยอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ทำให้คนดิ้นรน แข่งแย่ง แข่งขัน เห็นแก่ตัว โลก ฯลฯ การแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย และมีองค์ประกอบในการแก้ไขปัญหามากหลายประการ การจะช่วยเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้มีจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ จำเป็นที่ครูจะต้องจัดสภาพการณ์ที่เหมาะสม ดังนี้

สภาพการณ์ที่ ๑ "การจัดสิ่งแวดล้อมที่สะอาด สงบ และสวยงาม" การอยู่ในที่ที่เหมาะสมย่อมเป็นมงคลอันประเสริฐ การจัดบ้านและโรงเรียนให้เป็นสถานที่สะอาด ร่มรื่น เย็นสบายด้วยร่มพุ่มไม้ มีความสะอาด เรียบเตียน ปราศจากแหล่งสกปรกโสโครก พื้นห้อง และเครื่องเรือนได้รับการเช็ดถูให้ดูเยี่ยมอ่อง มีความเป็นระเบียบ บรรยากาศสงบเงียบ ห่างไกลจากความวุ่นวายทั้งปวง สิ่งแวดล้อมเช่นนี้ย่อมโน้มนำจิตใจผู้อยู่อาศัยให้สงบระงับได้

กรมสามัญศึกษา, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนี้เทศการศึกษาลำดับที่ ๑๐, หน้า ๘-๑๐.

ส่วนหนึ่ง เมื่อนักเรียนได้มีความคุ้นเคยกับความสะอาด สงบ และสวยงาม จนเกิดเป็นความเคยชินและติดเป็นนิสัยแล้ว การที่จะนำความสะอาดกายไปสู่จิตใจที่สะอาดย่อมทำได้ง่ายกว่า การสอนธรรมะในสถานที่ที่สกปรก แออัด เอะอะ และวุ่นวาย

สภาพการณ์ที่ ๒ "การแสดงแบบอย่างที่ดีอยู่เป็นประจำ" คติของครูมีอยู่ว่า "สอนอย่างไร จงทำอย่างนั้น" วิธีทางการดำรงชีวิตและความประพฤติของครูจึงเป็นตัวอย่างที่ได้ยกยอเลียนแบบ นอกจากนั้นครูจะต้องสามารถหาตัวอย่างของคนดีในสังคมมาแสดงให้เด็กได้เห็นจริงเป็นประจำ พร้อมทั้งให้เห็นโทษของบุคคลที่ประพฤติชั่วอีกเช่นกัน โดยทั่วไปถ้าครูกราบพระ สวดมนต์ทุกเช้า เด็กนักเรียนก็จะกราบพระ สวดมนต์ด้วย ถ้าครูถือศีลห้าอย่างเคร่งครัด ก็จะพาให้นักเรียนทำตามอย่าง ครูจึงเป็นแม่พิมพ์อย่างแท้จริง

สภาพการณ์ที่ ๓ "การสร้างสถานการณ์จำลองให้เด็กได้ฝึกการเลือกและตัดสินใจ" ครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และเป็นผู้นำการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่เสมอ กิจกรรมเหล่านี้เป็นวิธีทางที่จะปลูกฝังจริยธรรมและค่านิยมแก่นักเรียนได้ เมื่อครูสอนบทเรียนต่าง ๆ แทนที่ครูจะบอกให้นักเรียนจด คัดลอก อ่านตามครูอยู่ตลอดเวลา ครูอาจสมมติสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้ฝึกตัดสินใจที่จะเลือกกระทำสิ่งที่สนุกแต่เป็นการทำชั่วหรือควรจะเลือกควบคุมใจของตัวเองเป็นการทำดี โดยครูจะเป็นผู้แนะแนวทางและสรุปผลของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วให้เห็นอย่างเด่นชัด

สภาพการณ์ที่ ๔ "การจัดให้เด็กมีประสบการณ์กลุ่มสัมพันธ์" ในสภาพชีวิตจริงที่นักเรียนจะต้องติดต่อกับผู้อื่น การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น มีความอดทน รู้จักยอมรับและอภัยผู้อื่น สามารถกำหนดได้ว่า เมื่อใดตนควรจะมีบทบาทอย่างไร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เด็กนักเรียนจะมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อครูมีเทคนิควิธีสอน โดยการแบ่งกลุ่มร่วมกันทำงาน แบ่งกลุ่มปรึกษาหารือ และแบ่งกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกัน ให้เด็กได้มีโอกาสสนทนาถกเถียง อภิปราย แบ่งงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประสบการณ์เช่นนี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ว่า งานจะสำเร็จได้ต้องช่วยเหลือกัน และเรียนรู้ความแตกต่างทางความคิด และลักษณะนิสัยของเพื่อน ซึ่งจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับตัวของเด็กต่อไป

สภาพการณ์ที่ ๕ "การสร้างเสริมกำลังใจให้ประพุดิตี" ถึงแม้ว่า เราจะถือว่าการทำดีนั้นต้องเกิดจากความเชื่อมั่นในการเลือกและการตัดสินใจของตนเองก็ตาม แต่การจัดสภาพการณ์ที่จะช่วยเราและส่งเสริมให้คนทำดีก็เป็นสิ่งที่ควรทำ เช่น การให้รางวัล หรือ ชมเชย การติดแถบประโยคแสดงชื่อและการกระทำของนักเรียนในชั้น ให้บัตรเกียรติยศ และการกล่าวสรรเสริญต่อหน้าที่ประชุม เป็นต้น การสร้างเสริมกำลังใจดังกล่าวนี้ เป็นการสนองความต้องการทางสังคมและทางอารมณ์ของเด็ก อย่างไรก็ตามจะต้องมีวิธีการสร้างเสริมกำลังใจอย่างมีเหตุผล ไม่พร่ำเพรื่อ และระวังการแข่งขันทำดีเพื่อหวังรางวัล^๑

จากการจัดสภาพการณ์ ๕ สภาพการณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ดี. ไรท์ (D. Wright) ได้กล่าวถึงทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการทางจริยธรรมว่า^๒ สังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เล็งเห็นความสำคัญของสังคมในการก่อตั้งลักษณะทางจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมนั้น โดยระบุว่า เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้อะไรดี อะไรชั่ว จากผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบผู้มีอำนาจและผู้ที่ตนรัก จนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังจริยธรรมในจิตใจแล้ว ย่อมเกิดความขัดแย้งในใจ เมื่อความอยาก ความต้องการส่วนตนไม่เหมาะสมกับกาลเทศะของสังคมที่ตนยอมรับมา ถ้าบุคคลกระทำชั่วทั้ง ๆ ที่คนอื่นไม่รู้ไม่เห็น บุคคลนั้นจะเกิดความละอายใจตนเอง มีความไม่สบายใจ ซึ่งเป็นลักษณะของการลงโทษตนเอง ในช่วงแรกของชีวิตนี้ เด็กจะได้รับการปลูกฝังจริยธรรมจากสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษาและสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และ

^๑ ลูมน อมรวิวัฒน์, "จริยธรรมและค่านิยม: พื้นฐานทางจิตใจของคนไทย," ใน เอกสารการอบรมสัมมนาและแนวทางการสอนจริยธรรม ลำดับที่ ๒ ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๕.

^๒ D. Wright, The Psychology of Moral Behavior (Middlesex, England: Penguin Books, 1975), pp. 24-30.

หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ ซึ่งมีส่วนในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กด้วย นอกจากนี้ การควบคุมฝึกนิสัย และลงโทษเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ ยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทาง จริยธรรมของเด็กโดยตรง^๑

การจะปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดในจิตใจของเด็กมิใช่เรียนเนื้อหาเพื่อรู้ หรือให้อ่าน หรือท่องจำเท่านั้น แต่ผู้สอนจะต้องทั้งปลูกและฝังคุณธรรมทั้งหลายให้แก่เด็กโดยเน้นให้เห็น ความดีงามที่จะปฏิบัติ และให้มีการปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอจนปฏิบัติได้เป็นนิสัย^๒ การ ปลูกฝังจริยธรรมเป็นกระบวนการศึกษาและเกิดขึ้นได้ในครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา และสื่อสารมวลชนแบบต่าง ๆ สถาบันเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นผู้ปลูกฝังหรือถ่ายทอดค่านิยม หรือ แบบแผนความประพฤติที่ดีงามให้แก่สมาชิกของสังคม สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนี้ คือ

๑. ค่านิยมทางจริยธรรมหรือแบบแผนความประพฤติที่สังคมควรยอมรับ

๒. ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอด

๓. ผู้รับการถ่ายทอด

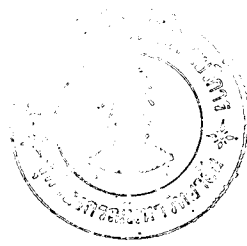
๑. ค่านิยมทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนกลุ่มหนึ่งที่มีอำนาจในสังคม เป็นผู้กำหนดขึ้น ในแต่ละสังคมจึงมีค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน เช่น ในสังคมไทยให้ความ เคารพนับถือผู้ที่มีอาวุโส หรือคนแก่คนเฒ่า และได้รับการกำหนดว่า เป็นสิ่งดีงาม จึงเป็น สิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดให้แก่สมาชิกของสังคม ดังนั้น ความดีความงาม เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือ หน้าที่ของการศึกษาที่เป็นผู้กำหนด การศึกษาไม่มีบทบาทในการกำหนดว่าสิ่งใดควร สิ่งใด ไม่ควร แต่มีหน้าที่ถ่ายทอดความดีความงามที่สังคมกำหนดให้แก่สมาชิกของสังคม

๒. ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอด ได้แก่ สถาบันครอบครัว โรงเรียน วัด และสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ สถาบันเหล่านี้มีลักษณะและวิธีการปลูกฝัง

^๑M. L. Hoffman, "Moral Development," In Carmichael's of Child Development, ed. P. H. Mussen, Vol. 2, 3d ed. (New York: John Wiley & sons, 1970), p. 286.

^๒กรมวิชาการ, "แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑," หน้า ๘๖-๘๗.

จริยธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น

- ครอนครวให้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ให้ความรักความอบอุ่น
- โรงเรียนปลูกฝังจริยธรรมโดยมีหลักสูตร บทเรียนที่แน่นอน มีวิธีการปลูกฝังถ่ายทอด และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ครู

๓. ผู้รับการถ่ายทอด โดยทั่วไปผู้รับการถ่ายทอดจริยธรรมมักจะถูกมองว่า ไม่มี

บทบาทอย่างใดในกระบวนการนี้ กล่าวคือ ตกอยู่ในสภาพเป็นผู้รับการถ่ายทอดอย่างเดียว

ไม่มีโอกาสเลือกรับเอาค่านิยมที่ตนเห็นว่าเหมาะสม อันที่จริง ผู้รับการถ่ายทอดค่านิยมทาง

จริยธรรมย่อมมีโอกาสที่จะรับเอาสิ่งที่ถ่ายทอดไม่เหมือนกัน เพราะบุคคลเหล่านี้มีความแตกต่าง

กันในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ละคนมีประสบการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

ฉะนั้น ค่านิยมทางจริยธรรมที่ถูกถ่ายทอดให้แก่สมาชิกโดยสถาบันต่าง ๆ อาจจะไม่ได้รับการ

ปลูกฝังในระดับบุคคลทั้งหมด หรือเสมอกันทั้งหมด^๑

การสอนจริยศึกษาเพื่อจะให้นักเรียนมีพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ได้นั้น จึง

จำเป็นต้องจัดประสบการณ์หลายอย่าง เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติ ได้คิด และได้ตัดสินใจใน

การกระทำของตนด้วยตนเอง การสอนจริยศึกษาไม่ใช่สอนเฉพาะในห้องเรียน หรือสอน

เฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น แต่อาจสอนได้ทั่วไปทุกแห่งทั้งในและนอกห้องเรียน และต้อง

เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีหรือการเรียนรู้แต่หัวข้อธรรม และต้องจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน ตลอดจนการใช้สื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอย่างสม่ำเสมอในทุกโอกาส และ

ที่สำคัญที่สุด ก็คือ ต้องนำไปสอนให้สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่นให้มากที่สุดเท่าที่

จะมากได้^๒ การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับจริยธรรมอาจทำได้โดย

---

^๑ อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณะภูมิ, "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักการศึกษา," วารสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๑๓ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๒๒): ๓๑-๓๔.

^๒ อ่ำไพ สุจริตกุล, "การสอนจริยศึกษาในหลักสูตรใหม่ให้ได้ผล," ใน เอกสารอบรมสัมมนาและแนวทางการสอนจริยธรรม ชุดที่ ๑, ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓.

๑. การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามคุณธรรมในหลักสูตรจริยศึกษา
๒. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม พิธีกรรม และระเบียบประเพณี
๓. มารยาทและวิธีปฏิบัติตน^๑

ในปัจจุบัน จริยศึกษาเป็น เรื่องที่ได้รับความสนใจมาก จึงมีผู้คิดวิธีการสอนจริยศึกษา ให้ได้ผล ให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีผู้เสนอไว้ดังนี้

๑. สอนด้วยตัวอย่างของจริงให้ปรากฏประจักษ์แจ้ง โดยให้เห็นของจริง หรือ ฉายภาพยนตร์ เป็นต้น
๒. ใช้วิธีที่จะทำให้เกิดความสนใจที่เหมาะสมแก่วัยและภูมิความรู้ของผู้เรียน เช่น เด็กเล็ก ควรใช้นิทาน โตขึ้นอาจใช้วิธีให้อ่านหนังสือที่มีคติ นักเรียนชั้นสูง อาจสอนโดยการ แสดง การอภิปราย การสัมภาษณ์ ตัวอย่างซึ่งมาจากชีวิตจริง
๓. ชักชวนให้อยากประพฤติตาม เพราะเห็นจากตัวอย่าง และมีการปฏิบัติให้เห็น คุณประโยชน์และโทษอย่างจริงจัง โดยให้มีการปฏิบัติประกอบการสอนไปด้วย
๔. ระวังให้กล้าหาญในการทำความดี โดยควรสอนเรื่องที่สามารถ รับรู้ และกระทำตามได้ ไม่สอนเรื่องลึกซึ้งหรือสูงเกินไปจนเด็กไม่เข้าใจ

การสอนจริยศึกษาควรโน้มน้าวให้ผู้เรียนมีความเต็มใจ และตั้งใจทำด้วยเหตุผล ชันเป็นที่ยอมรับว่าปฏิบัติแล้วจะได้ผล และการสอนต้องทำอยู่ตลอดเวลา มิใช่เฉพาะแต่ตาม ตารางสอนเท่านั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องช่วยกันสอนทั้งครูและผู้ปกครอง เมื่อใดเห็นเด็ก ประพฤติไม่ถูกต้อง ผู้ใหญ่ต้องตักเตือนและแนะนำการปฏิบัติที่ถูกต้องให้ทุกครั้ง^๒

^๑กรมสามัญศึกษา, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนิเทศการศึกษา ลำดับที่ ๑๐, หน้า ๑๐-๑๑.

^๒อวย เกตุสิงห์, "จริยศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ได้อย่างไร," การประชุมทาง วิชาการเรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย เนื่องในโอกาสการศึกษาแห่งชาติ ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๓, หน้า ๖๒๘-๑๒๘.

ในการสอนจริยศึกษานั้นมีข้อแตกต่างจากการสอนวิชาอื่น ๆ เพราะต้องมีการติดตามผล สังเกตพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากจริยธรรมเป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะเป็นนามธรรมมาก การวัด และประเมินผลจึงจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้อง และต่างไปจากการวัดและประเมินผลด้าน ความรู้หรือความคิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นรูปธรรม ฉะนั้น ก่อนมีการเรียนการสอน ครูจะต้องประเมินผลตัวนักเรียนเสียก่อนว่า มีพฤติกรรมไปในทางใดและจัดบันทึกไว้ระหว่างที่ เรียน และต้องมีการประเมินผลหลังการเรียนการสอนทุกครั้ง ถ้านักเรียนยังไม่ผ่านพฤติกรรม ที่ครูตั้งไว้ ครูจะต้องจัดการสอนซ่อมเสริมเพื่อให้นักเรียนผ่านพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การ ประเมินผลแบบนี้เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนานักเรียน^๑

การประเมินผลด้านจริยธรรมของนักเรียนอาจทำได้หลายลักษณะ เช่น

๑. ใช้แบบทดสอบ เน้นใช้ในการประเมินผลความรู้หรือค่านิยมเชิงจริยธรรม
๒. ใช้แบบสอบถาม ใช้ได้ทั้งในการพิจารณาค่านิยมและความคิดของผู้ตอบ
๓. ใช้แบบวัดทัศนคติ ใช้ประเมินทัศนคติเชิงจริยธรรมโดยเฉพาะ
๔. ใช้แบบสำรวจหรือแบบบันทึก มักเป็นการประเมิน โดยการเก็บสะสมลักษณะ ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ
๕. ใช้แบบสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นการสมมติเหตุการณ์ แล้วให้นักเรียนคิด ตอบโดยอาศัยเหตุผลของตนเอง เช่น เด็ก ๒ คน ทำจานแตก เด็กคนหนึ่งทำแตกไป ๒ ใบ เพราะเจตนาจะช่วยแม่ล้างจานเท่านั้น เด็กคนที่สองทำแตก ๓ ใบ เพราะบินขึ้นเก็บจาน เล่น ถ้ามว่าเด็กคนไหนควรถูกลงโทษมากกว่าหรือทำผิดมากกว่ากัน
๖. ใช้การสังเกต วิธีนี้อาจจะนับว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการประเมินผลด้าน จริยธรรมของนักเรียน แต่การที่จะทำให้สมบูรณ์จริงทำได้ยากมาก เพราะครูจะต้องสังเกต นักเรียนอย่างละเอียดเป็นรายบุคคล และจะต้องทำเป็นระยะเวลาานพอควร จึงจะเห็น พฤติกรรมที่จะสรุปได้

^๑กรมสามัญศึกษา, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนิเทศการศึกษา

การประเมินผลจริยธรรมค่อนข้างจะทำได้ยาก และมักจะต้องทำหลาย ๆ ด้าน
ประกอบกันไป โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย ระดับการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของเด็ก

ศิลปศึกษา

ศิลปศึกษาเป็นวิชาแขนงหนึ่งที่มีส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนา โดยส่งเสริมให้เด็กแสดง
ออกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้เห็น ได้คิด ตลอดจนความคิดคำนึงและแสดงออกตามจินตนาการ
และประสบการณ์ตามความสามารถของเด็ก ซึ่งแต่ละคนมีความสามารถในการแสดงออกและ
ชื่นชมในงานศิลปะที่แตกต่างกัน

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา กล่าวว่า "เด็กต้องการแสดงออก และการจะ
ตอบสนองความต้องการด้านนี้ได้ จะต้องสร้างสรรค์ศิลปะ เพราะศิลปะกับชีวิตของเด็กเป็น
ของคู่กัน จะแยกเสียมิได้"^๑

วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Vikter Lowenfeld) ผู้มีชื่อเสียงในวงการศิลปะ
กล่าวว่า "การที่เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านสุนทรียภาพ การรับรู้
สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสร้างสรรค์และเทคนิคของการทำงาน"^๒

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นคนแรกที่เข้าใจว่า ศิลปศึกษา ส่งเสริมให้เด็ก
เจริญทางสติปัญญา ได้แสดงความคิดเห็นว่า ประสบการณ์ที่ได้จากการสร้างสรรค์งานศิลปะจะมี
คุณค่าทางสุนทรียภาพ และการใช้สอยนั้น เด็กจะต้องแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความคิดอย่าง
ฉลาด ทั้งต้องใช้ความรู้ต่าง ๆ เช่น ทางคณิตศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาในเรื่องขนาดและสัดส่วน

---

^๑ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, "ศิลปะสำหรับชั้นประถมศึกษา," (วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๐), หน้า ๖.

^๒Vikter Lowenfeld, Creative and Mental Growth, 3d ed.
(New York: Macmillan, 1957), p. 49.

ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและการทำงาน จะส่งเสริมในด้านสติปัญญาของเด็ก^๑

จึงอาจกล่าวได้ว่า ศิลปะเป็นวิชาที่สร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางศิลปะ ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยให้ทำกิจกรรม มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และสัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อจะได้มีประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษา ศิลปะจึงควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับธรรมชาติและประสบการณ์ประจำวัน เป็นใหญ่ การสอนศิลปะทุกอย่างจะต้องให้นักเรียนแสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก และความต้องการ เพื่อที่จะให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมตามที่กล่าวมา ครูจะต้องวางเนื้อหาวิชาให้มีโอกาสทำการทดลอง และดำเนินกิจกรรมแปลก ๆ ในห้องเรียน โดยการวางเป้าหมายไว้ให้แน่นอน เออร์ธท์ ได้กล่าวถึง เป้าหมายของการสอนศิลปะ ไว้ดังนี้

๑. ส่งเสริมพัฒนาการและความเจริญในทางสร้างสรรค์ รักศิลปะด้วยจิตใจ มีความซาบซึ้งในความงามทางสุนทรียศาสตร์ ความสามารถในทางสร้างสรรค์สำหรับเด็กทุกคน

๒. ให้นักเรียนเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสม การจัดและเก็บอุปกรณ์อย่างมีระเบียบ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเรียนศิลปะที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และให้ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวาง

๓. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนศิลปะศึกษาตามที่ต้องการ และพอใจ และสอดคล้องกับประสบการณ์ตามขั้นแห่งพัฒนาการและความเจริญเติบโต

๔. ให้นักเรียนมีความร่าเริงอย่างสุดซึ้งในการเรียนศิลปะ ตลอดจนให้อิทธิพลในทางบวกของศิลปะ เมื่อต่อไปภายหน้า และให้เข้าใจศิลปะในส่วนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประจำชาติ^๒

---

^๑ริชตัน คิชฌุไพบูลย์, "ศิลปะศึกษา," ใน หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑, สุมิตร คุณานุกร, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๖๓.

^๒สมบัติ มหารศ, ประถมศึกษา (กาฬสินธุ์: ประสารการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๓๓๐.

ซึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้กำหนดจุดประสงค์เฉพาะของ
การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

๑. ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๒. ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน
๓. ให้มีจิตสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
๔. ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
๕. ให้รู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและระบียบที่ดี^๑

นอกจากจุดประสงค์ดังกล่าวแล้ว ยังคาดหวังไว้ว่า ควรจะได้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้
พร้อม ๆ กับการเรียนศิลปะตามจุดประสงค์ดังกล่าวข้างต้น คือ

๑. ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะได้แสดงออกอย่างเสรี
๒. สามารถเลือกวัสดุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบกิจกรรมในศิลปะ
๓. เริ่มเรียนศิลปะอย่างถูกวิธี
๔. เข้าใจศิลปะหลาย ๆ อย่างไม่พร้อมกัน
๕. รู้จักขั้นตอนของการเรียนศิลปะ
๖. สามารถประเมินค่าของศิลปะทุกแขนงได้^๒

เพื่อให้บังเกิดผลตามความคาดหวังในการสอนศิลปะตามหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช ๒๕๒๑ จึงได้มีการบรรจุเนื้อหากิจกรรมศิลปะศึกษาที่สำคัญตามลำดับชั้น ดังนี้

^๑กรมวิชาการ, "หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑," หน้า ๓๐๘.

^๒กรมสามัญศึกษา, "คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนิเทศการศึกษา
ลำดับที่ ๑๐," หน้า ๔๘.

ตารางที่ ๔

โครงสร้างและเนื้อหากิจกรรมศิลปศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑^๑

ลำดับ	เนื้อหา/กิจกรรม	ป.๑-๒	ป.๓-๔	ป.๕-๖
๑	การเขียนภาพและระบายสี	X	X	X
๒	การปั้น	X	X	X
๓	การพิมพ์	X	X	X
๔	การออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ	X	X	X
๕	การแกะสลัก		X	X
๖	การจัดสวน		X	X
๗	การฉีกทอ			X
๘	การรู้คุณค่าทางศิลปะและความกลมกลืนระหว่างศิลปะ			X

สำหรับในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ในหลักสูตรได้กำหนดเนื้อหาไว้ ดังนี้

ก. การเขียนภาพระบายสี

๑. ลากเส้นตามความเคลื่อนไหวและการรับรู้ ท่าทาง สีลา ธรรมชาติ และสิ่งต่าง ๆ ด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

๒. การทดลองด้วยสีและเทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การหยดสี เทสี ลูบสี ผสมสี การตกแต่งภาพ

๓. การออกแบบโฆษณา ได้แก่ การประดิษฐ์ตัวอักษร และภาพประกอบ การเขียนโฆษณา

^๑ บัญชี พงกษะวัน, หลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา,

ข. การปั้นและแกะสลัก

๑. การจัดรูป การปั้น การแกะสลักด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น การแกะสลักดินมะละกอ มันทะเทศ ฯลฯ
๒. การสร้างรูปแบบสามมิติ เช่น การปั้นกระดาษ พับกระดาษ เช่น การปั้นรูปปูนต้ำด้วยกระดาษ
๓. งานโครงสร้างต่อวัสดุต่าง ๆ

ค. การพิมพ์

๑. การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ ดอกไม้
๒. การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่าง ๆ ได้แก่ ดินเหนียว กระดาษ เชือก ลวด ฟองน้ำ เปลือกหอย เศษผ้า เศษกระดาษ รกมะพร้าว
๓. การพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ที่สร้างขึ้น ได้แก่ การพิมพ์ภาพรูปทรงอิสระ การพิมพ์ภาพลวดลายต่าง ๆ และการพิมพ์ภาพรูปทรงเรขาคณิต

ง. งานจัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ

๑. การสร้างภาพหมุน
๒. การสร้างภาพแขวน
๓. การสร้างภาพปะด้วยวัสดุหรือของจริง

จ. งานสาน งานเย็บปัก

๑. สานเครื่องประดับตกแต่ง เช่น สานแหวน นาฬิกา ตะกร้อ นก
๒. การเย็บปักอย่างง่าย ๆ การตัด ต่อ ผูก มัด ร้อย ด้วยวัสดุในท้องถิ่น
๓. การจัดนิทรรศการผลงานทางศิลปะ^๑

^๑กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,

ในการสอนศิลปศึกษาให้บรรลุตามจุดประสงค์นั้น นอกจากเทคนิคการสอนแล้ว ครูผู้สอนควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

๑. การสอนศิลปะทำได้ในทุกลักษณะ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ครูจะต้องให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียน การแนะนำของครูนี้ว่ามีความจำเป็นต้องช่วยให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบ

๒. การเรียนศิลปะแบบความคิดสร้างสรรค์ จากความสนใจของนักเรียนเฉพาะรายบุคคล จำเป็นที่ครูจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ การวางแผนร่วมกัน

๓. เป้าหมายของศิลปะแบบง่าย ๆ ย่อมเป็นโครงสร้างสำคัญของประสบการณ์ทางศิลปะ การอภิปรายเป็นคณะจะนำไปสู่บทเรียนศิลปะได้ดี

๔. เป้าหมายของศิลปะควรวางไว้อย่างง่าย ๆ แต่แปรผันไปตามระดับความเจริญของงาน และวุฒิภาวะ และจะต้องวางไว้เพื่อประเมินผลได้

๕. ควรวางเป้าหมายไว้ ๗-๘ ข้อ และต้องให้นักเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายนั้น ต้องยอมรับและสร้างแรงจูงใจกับนักเรียนทุกคนเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ใหม่

๖. ครูต้องรู้จักแยกแยะการสอนไว้ ต้องรู้ว่าเมื่อใดจะสอน เมื่อใดจะยอมรับงานของเด็ก ต้องมีการวางเป้าหมายไว้

๗. การสอนศิลปะที่ดี ครูต้องรู้จักใช้วัสดุ รู้จักช่วยเด็ก รู้จักใช้วัสดุทัศนวัสดุอุปกรณ์ ช่วยให้เด็กทำงานบรรลุถึงความสำเร็จตามความสามารถและความต้องการ

๘. ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ ยอมรับว่า เด็กมีความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ความต้องการแตกต่างกันไป จึงควรส่งเสริมให้เด็กแสดงออกตามที่เด็กมี วิถีประสบการณ์และวัสดุต่าง ๆ ในด้านนั้น^๑

^๑ สมบัติ มหารศ, ประถมศึกษา, หน้า ๓๓๐-๓๓๑.

นอกจากนี้ครูผู้สอนยังต้องคำนึงถึงหน้าที่การปลูกฝังนิสัยในการทำงาน เช่น ความรับผิดชอบ ประหยัด การเก็บของเป็นที่ทาง และควรจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตรงกับความต้องการของเด็ก ผลงานของเด็กที่ได้ทำแล้ว ควรมีการส่งเสริมให้นำไปแสดงหรือติดฝาผนังในห้องเรียน และส่งเสริมทักษะในการจัดห้องเรียน ป้ายนิเทศ โดยการใช้สีได้สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย^๑ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นการประเมินผลจากการทำงาน

แม้ว่าศิลปะจะมุ่งเน้นการปฏิบัติจริง แต่การประเมินจะดูเฉพาะผลงานที่สำเร็จไม่ได้ ควรใช้วิธีสังเกตและแบบทดสอบ ซึ่งลักษณะเครื่องมือในการประเมินศิลปะมีอยู่หลายแบบ ดังนี้

๑. แบบสำรวจรายการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกต เพื่อวัดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ เครื่องมือประเภทนี้จะประกอบด้วยรายการที่ต้องการการสังเกต การวัดผลจะดูว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามรายการที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้ามีพฤติกรรมดังกล่าวจึงจะ "ผ่าน" การประเมินในช่อง "ผลการประเมิน"^๒

---

^๑กรมสามัญศึกษา, "การสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา," ใน คู่มือนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๒๐-๒๗.

^๒กรมวิชาการ, เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น ป.๐๒/๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓, หน้า คำชี้แจง.

ตารางที่ ๕

ตัวอย่างแบบสำรวจรายการเพื่อประเมินผลศิลปศึกษา

เลขที่	ชื่อ	ความรับผิดชอบ	ความคิดสร้างสรรค์	ความเรียบร้อย	ความละเอียดรอบคอบ	ความเชื่อเพื่อแม่	ผลงานที่ทำ	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
									ควรสังเกตหลาย ๆ ครั้งจากหลาย พฤติกรรม

๒. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด อาจจะใช้วิธีการให้นักเรียนเขียนตอบ สัมภาษณ์ หรือ สอบปากเปล่า ซึ่งอาจทดสอบได้ตลอดเวลา ที่มีการเรียนการสอน

การประเมินผลศิลปะ ไม่ควรนำผลงานของเด็กทั้งขึ้นมาเปรียบเทียบกัน ควรเปรียบเทียบตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคน และการตัดสินศิลปะ ควรจะเป็น ผ่าน หรือ ควรแก้ไข ไม่ควรตัดสินให้ ๐

ดนตรีและนาฏศิลป์

ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักชื่นชม รู้จักแสดงออกทางศิลปะ รู้คุณค่าและรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดนตรีเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์มีความสุข

รื่นเรียง ม่วนคลายความตึงเครียดทางจิตใจ^๑ ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ช่วยให้เด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม^๒ จากความสำคัญและความมีคุณค่าของคนตรีดังกล่าว คนตรีจึงเข้ามามีบทบาทในการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศเกาหลี สนับสนุนทางด้านดนตรีเป็นอย่างมาก ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา เด็กจะได้เรียนดนตรีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ชาวเกาหลีทุกคนจะสามารถอ่านโน้ตดนตรีได้ และที่น่าสังเกตรึก็คือ ราคาของเครื่องดนตรีถูกมาก ไม่ว่าจะคนจนหรือคนมีเงิน ก็หาซื้อได้^๓

สายสุรี จุติกุล กล่าวไว้ว่า คนตรีเป็นสื่อหนึ่งในการแสดงออกของความต้องการ ความคิดประเภทต่าง ๆ ความเข้าใจ ความรู้สึก และจินตนาการของคน นอกจากนี้ยังเป็นตัวเราให้เกิดความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ^๔

อรรรรณ บรรจงศิลป์ กล่าวว่า คนตรีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ช่วยในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และช่วยบำบัด

^๑สมโภช รอดบุญ, "คลาสสิก" (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑.

^๒Howard Hyman Taubman, How to Bring Up Your Child to Enjoy Music (New York: Hanover House, 1958), p. 1.

^๓คณะนิสิตปริญญาโท ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "การประถมศึกษาในเกาหลี," เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาการประถมศึกษา, ประจำภาคต้น ปีการศึกษา ๒๕๒๔, หน้า ๔.

^๔สายสุรี จุติกุล, "การสอนดนตรี-นาฏศิลป์และการละครในโรงเรียน," ใน จุดยืนและทิศทางการศึกษาไทย, สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๑๔๘.

โรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้ดนตรียังทำให้เราทราบและเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมนุษย์^๑

รูสโซ (Rousseau) เปสตาลอซซี (Pestalozzi) และโฟรเบลล์ (Froebel) มีความเห็นตรงกันว่า วิชาดนตรีมีความสำคัญในการที่จะช่วยให้เด็กได้เจริญเติบโตตามธรรมชาติได้ดียิ่งขึ้น^๒

นอกจากนี้ ดนตรียังมีบทบาทในด้าน การส่งเสริมค่านิยมในด้านต่าง ๆ เช่น ค่านิยมทางสังคม ทางอารมณ์ ทางด้านร่างกาย ทางด้านสติปัญญา สุนทรียศาสตร์ ประชาธิปไตย การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เห็นคุณค่าของดนตรี จึงอาจทำได้โดยการ จัดประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. โดยการฟัง ควรดำเนินการ คือ

- ๑.๑ ฟังในขณะที่คนอื่น เล่นให้ฟัง
- ๑.๒ ฟังในขณะที่ตัวเอง เล่นด้วย
- ๑.๓ ฟังจากแผ่นเสียง
- ๑.๔ ฟังจากวิทยุ เช่น รายการวิทยุโรงเรียน
- ๑.๕ ฟังจากการแสดงในโทรทัศน์
- ๑.๖ ฟังจากการดูภาพยนตร์^๒

องค์ประกอบที่สำคัญเพื่อพิจารณาประกอบการจัดประสบการณ์ในการฟัง

๑. เลือกฟังในเรื่องที่สนใจ และเข้าใจฟัง ควรมิกิจกรรมประกอบ เช่น อาจให้เขียนวิจารณ์ผู้เล่น หรือประวัติเพลง

๒. ฟังดนตรีประเภทที่บอกลักษณะความเศร้า ความร่าเริง แล้วแต่จุดหมายที่ครูจะวางไว้

^๑โกวิท ชันธศิริ, หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า ๑๓๐.

^๒บันลือ พงกษะวัน, หลักสูตรเชิงพินิจกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา,

๓. ให้ฟังเสียงดนตรีที่นักแสดงแสดงออกต่อผู้ฟัง
๔. ให้ฟังเสียงทั้งหมด แล้วแยกย่อยฟังเป็นอย่าง ๆ
๕. ก่อนฟังเสียงดนตรี ควรรู้จักลักษณะ จังหวะ ประกอบการร้อง
๖. ให้มีความสนใจในการฟังดนตรีขึ้น ๆ
๗. ให้ฟังในเวลาสั้น ๆ เลือกฟังแต่ที่น่าสนใจ ฟังการเล่นดนตรีที่จัดว่ามี

มาตรฐาน

๒. ประสบการณ์ในด้านขับร้อง ควรมีเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง
๓. ให้เล่นดนตรี ซึ่งควรจะต้องมีการสอน โน้ตไปพร้อมกับกิจกรรมการเล่นดนตรี ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเรียนมีความรู้ และความเจริญในทางดนตรี การสอนโน้ตจะมีประโยชน์ ถ้าหากสอนในช่วงโมงเรียนดนตรี ครูย่อมทราบว่า นักเรียนคนใดมีความเจริญทางภาษาดี ย่อมเรียนโน้ตได้เร็ว โดยเฉพาะการจัดประสบการณ์ทางสร้างสรรค์ให้ เช่น การร้อง การเล่น การฟัง จะเป็นเครื่องส่งเสริมการอ่านโน้ตได้เร็ว

จากการเห็นคุณค่าและความสำคัญของดนตรี หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการเรียนดนตรีไว้ว่า

๑. ให้รู้จักคุณค่าของประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ ตลอดจนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน
๒. ให้มีความรู้ ทักษะ พื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์
๓. ให้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ตามความถนัดและความสนใจ
๔. ให้แสดงออกตามความคิดและจินตนาการของตน
๕. ให้รู้จักดนตรีและนาฏศิลป์ไทยและชาติอื่น
๖. ให้นำประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ ไปช่วยส่งเสริมและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน^๑

^๑ กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,

ในการนำวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ไปสอนในโรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ดังจะเห็นว่าดนตรี-นาฏศิลป์ ช่วยในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ คือ

ก. พัฒนาบุคลิกภาพ ช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกทางด้านการแสดง การทำจังหวะ และการร้องเพลงอย่างเสรี แม้ว่าบางครั้งจะมีแบบแผน แต่ถ้าได้ปฏิบัติจนถูกต้องก็สามารถทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกมาต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างไม่เคอะเขิน ย่อมนำมาซึ่งบุคลิกภาพของผู้หน้าที่เป็นผู้มีความร่าเริงแจ่มใส

ข. พัฒนาอารมณ์ การแสดงออกด้วยการร้องรำ ทำจังหวะ อย่างมีขอบเขตที่เหมาะสม และทำโดยสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเป็นคนร่าเริงและเปิดเผย บางครั้งจะสามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกได้ดี ถ้าได้ฝึกการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์อย่างถูกต้องตามวิธีการ

ค. พัฒนาสังคม การได้แสดงออกร่วมกับคนอื่นในทางดนตรีและนาฏศิลป์ ย่อมจะฝึกให้เด็กรู้ว่า เมื่อไรตนจะเป็นผู้นำกลุ่ม และเมื่อไรตนจะต้องเป็นผู้ตาม และควรจะทำตนอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับคนอื่นได้เป็นอย่างดี การเรียนดนตรีและนาฏศิลป์จะช่วยให้เด็กรู้จักการยอมวิงวอนยอมตามความสามารถของผู้อื่น และพร้อมที่จะแสดงความสามารถของตนเองออกมาได้ในเวลาเดียวกัน ก็มีความยอมรับเมื่อเกิดผิดพลาดในกิจกรรม

ง. พัฒนาเจตคติ ดนตรีและนาฏศิลป์ จะช่วยให้รู้จักศิลปะวัฒนธรรมของชาติตนเอง และชาติอื่น ๆ ยักด้วย^๑

สำหรับเนื้อหาของดนตรีและนาฏศิลป์นั้น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้กำหนดเนื้อหาของดนตรี-นาฏศิลป์ ไว้ ๔ ลักษณะ คือ

๑. กิจกรรมเน้นจังหวะ การเคลื่อนไหว ร่ายรำ ทำจังหวะ
๒. กิจกรรมเน้นการร้องเพลง ร้องเพลงหมู่ ไทยเดิม และสากล การร้องประสานเสียง ฯลฯ

---

^๑ กรมสามัญศึกษา, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนิเทศการศึกษา ลำดับที่ ๑๐, หน้า ๘๓-๘๔.

๓. กิจกรรมเน้นการฟัง ฟังเสียงธรรมชาติ ฟังเพลง ดนตรี
๔. กิจกรรมนาฏศิลป์ เน้นท่าทาง การรำ การใช้ภาษาท่าทาง
และในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้กำหนดเนื้อหาไว้ดังนี้
๑. กิจกรรมเน้นจังหวะ ได้แก่ จังหวะเพลงพ็อนเงี้ยว เพลงรำโคม และ
เพลงกราวเงาะ
๒. กิจกรรมเน้นการร้องเพลง
- ๒.๑ เพลงไทย (บังคับ) ได้แก่ เพลงปิ่นตมสิ่งนอก เพลงหนีเสือ เพลง
ลาวเจริญศรี
- ๒.๒ เพลงไทยสากล (บังคับ) ได้แก่ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี
- ๒.๓ เพลงไทย (ให้เลือก) ได้แก่ เพลงคำสัญญา เพลงระบำผึ้ง เพลง
แรงกระพือปีก เพลงมอญท่าอิฐ
- ๒.๔ เพลงไทยสากล (ให้เลือก) ได้แก่ เพลงช่วยกันทำ เพลงเล่นกีฬา
เพลงออมไว้ไม่ขัดสน เพลงจับปูดำ เพลงหนูยังเป็นเด็ก เพลง
คารพธงชาติ เพลงดอกกุหลาบจำปา เพลงร่มโพธิ์ร่มไทร
- ๒.๕ เพลงปลุกใจ (ให้เลือก) ได้แก่ เพลงอยุธยาเมืองเก่า เพลงเกิด
เป็นไทยตายเพื่อไทย เพลงไทยรวมกำลัง เพลงศึกบางระจัน
เพลงเยาวชนไทย
- ๒.๖ โน้ตสากลเบื้องต้น ได้แก่ ระดับเส้นโน้ตสากล อัตราตัวโน้ตสากล
ทักษะการฟังและร้องเพลงในจังหวะ ๔
๓. กิจกรรมเน้นการฟัง
- ๓.๑ เพลงไทย ได้แก่ เพลงไทยที่มีทำนองเร็ว เช่น เพลงเขมรเร็ว
และเพลงที่เตี้ยด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือพื้นเมือง เช่น เพลงเขตนอก
(เตี้ยเครื่องระนาดเอก)
- ๓.๒ เพลงประกอบการแสดง ได้แก่ เพลงระบำกฤดาภินิหาร เพลงพ็อน
ม่านมวงคล

- ๓.๓ เพลงนานาชาติ ได้แก่ เพลงมาเลเซีย หรือเพลงสำหรับเด็กของ
ประเทศใกล้เคียง
- ๓.๔ เพลงพื้นเมือง ได้แก่ เพลงลำตัด และเพลงพื้นเมืองของท้องถิ่น
- ๓.๕ เพลงดนตรีประกอบกิจกรรมอาการความรู้สึก (หน้าพาทย์) ได้แก่ เพลง
เชิด เพลงสมอ
- ๓.๖ เพลงไทยสากลและเครื่องดนตรีสากล

๔. กิจกรรมนาฏศิลป์

- ๔.๑ ลักษณะการรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) ได้แก่ การจับ ตั้งวง
จรด กระดก กระทุ้ง และสะบัดมือ
- ๔.๒ การทำท่าเลียนแบบกวาง
- ๔.๓ การรำประกอบเพลงลาวต่อนก
- ๔.๔ ทำรำประกอบเพลงปลุกใจ
- ๔.๕ การแสดงง่าย ๆ ชุดนกเขา
- ๔.๖ รำประกอบเพลงจันทราพิศ
- ๔.๗ รำวง ทบทวนสอดสร้อยมาลาและสอดสร้อยมาลาแปลง^๑

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ดังกล่าวค่อนข้างยาก และเริ่มต้องใช้
ทักษะการสอนเป็นพิเศษของครู ซึ่งในการเรียนการสอนนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. กิจกรรมเน้นจังหวะ จังหวะเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์
ครูควรเริ่มต้นสอนจาก

- ๑.๑ ให้รู้แบบแผนของจังหวะง่าย ๆ และสั้น ๆ ที่เด็กจะนำไปใช้ในชีวิต
ประจำวันได้ เช่น จังหวะรำวง การเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของคน สัตว์
สิ่งของ และอาจคิดท่าทางประกอบจังหวะ

^๑กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,

๑.๒ ให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงออกและร่วมวงทำจังหวะ โดยสอนอย่าง
สม่ำเสมอและบ่อย ๆ

๑.๓ ส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียน ด้วยการแบ่งเด็กตามความสนใจ

๑.๔ ควรจัดอุปกรณ์เกี่ยวกับดนตรี เช่น เครื่องเคาะจังหวะให้เพียงพอกับ
จำนวนนักเรียน

๒. กิจกรรมการร้องเพลง มีความสัมพันธ์กับจังหวะ และทำนอง ครูควรเล่า
เรื่องของลักษณะเพลงที่จะฟังให้นักเรียนเกิดความเข้าใจคร่าว ๆ แล้วสร้างบรรยากาศใน
การเรียนเพลงนั้นให้เกิดความสนุกสนาน แล้วดำเนินการดังนี้

๒.๑ ให้ฟังเพลงนั้นก่อน แล้วจึงหัดร้อง และทำท่าประกอบเพลง

๒.๒ แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มร้องเพลง อีกกลุ่ม ทำท่าทาง เพื่อฝึก
การทำงานร่วมกัน

๒.๓ การสอนเพลงครูควรทำแผนภูมิ และจังหวะให้นักเรียนได้เห็น

๒.๔ การร้องเพลงควรมีการให้จังหวะ เช่น อาจใช้การปรบมือ หรือเครื่อง
ดนตรี หรือสื่อ เช่น ทุ้ม

๓. กิจกรรมการฟัง เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และเจตคติเกี่ยวกับ
ดนตรีและนาฏศิลป์ สำหรับบางเพลงที่ไม่เหมาะกับการขับร้องแต่มีความไพเราะที่จะก่อให้เกิด
เกิดความอ่อนไหวในอารมณ์ ความละเอียดละไมในความรู้สึกเกี่ยวกับดนตรี ทั้งของประเทศไทย
และประเทศอื่น ควรเริ่มต้นสอน ดังนี้

๓.๑ ให้นักเรียนรู้ที่มาและลักษณะของเพลง โดยได้ฟังเพลงนั้นอย่างถูกต้อง

๓.๒ การแสดงในด้านจินตนาการในรูปแบบของการเคลื่อนไหว

๓.๓ การแสดงความคิดเห็นและสรุปความคิดเห็น

๔. กิจกรรมนาฏศิลป์ ในการสอนอาจใช้การสาธิตการแสดงภาพ เพื่อให้เกิด
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ออกมาเอง ซึ่งจะสร้างความรู้ ความเข้าใจ ศิลปะการละคร
และนาฏศิลป์ไทย ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจการแสดงต่าง ๆ ได้ อาจใช้วิธีการดังนี้

- ๔.๑ ให้เด็กเห็นภาพหรือการแสดงที่ถูกต้อง เพื่อเป็นแนวทางความคิด
- ๔.๒ การฝึกร้องเพลงประกอบนาฏศิลป์ โดยฝึกจังหวะประกอบการเคลื่อนไหว และสร้างจินตนาการให้เกิดแก่นักเรียนเมื่อได้ฟังเพลง
- ๔.๓ สาทิตของยาก ๆ ใ้ห้ง่ายขึ้น และเหมาะสมกับวัยของเด็ก
- ๔.๔ ยั่วยุให้นักเรียนกล้าแสดงท่าทางทุกกน^๑

ในด้านการประเมินผลนั้น ควรประเมินทุกครั้งที่ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในแผนการสอนแต่ละแผน การเขียนดนตรีและนาฏศิลป์ต้องอาศัยความถนัดและความสนใจเป็นหลักในการสอน ในด้านทักษะพื้นฐาน ถ้าเด็กมีความสนใจและถนัดน้อยจะต้องอาศัยเวลา สิ่งที่สามารถยึดเป็นหลักในการประเมินผลก็คือ จุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดประสงค์ย่อยตามแผนการสอน ซึ่งอาจจะวัดและประเมินผลได้จากการใช้แบบสำรวจรายการ ซึ่งต้องอาศัยการสังเกต ควบคู่กันไป ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมตามรายการที่กำหนด ก็จะลง "ผ่าน" ในช่อง "ผลการประเมิน" เป็นต้น^๒

ผลศึกษา ✓

ผลศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน รวมไปถึง พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม ที่แตกต่างจากวิชาอื่น ตรงวิธีการและสิ่งที่น่าสนใจ คือ ผลศึกษาใช้กิจกรรมการออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬา เป็นสื่อกลางของการเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมผลศึกษาต่าง ๆ^๓

^๑กรมวิชาการ, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย, หนังสือนิเทศการศึกษา ลำดับที่ ๑๐, หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

^๒กรมวิชาการ, เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น ป.๐๒/๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓, หน้า คำชี้แจง.

^๓วรศักดิ์ เพียรชอบ, "ความหมายของวัตถุประสงค์ของวิชาผลศึกษา," วารสารผลศึกษา (๑๑ มิถุนายน ๒๕๑๒): ๑๐.

เจย์ บี. แนช (Jay B. Nash) ได้ให้คำนิยามของคำว่า พลศึกษาว่า เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการศึกษาทั้งหมด และเป็นการศึกษาที่ใช้กิจกรรมเป็นสื่อเพื่อให้เกิดพัฒนาการทางกาย ทางสติปัญญา อารมณ์ และสังคม^๑

วัฒนา พุ่มเล็ก^๒ ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบปัญหาต่าง ๆ ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียงสูงและนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ในการเปรียบเทียบปัญหาด้านสุขภาพ พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียงสูง มีปัญหาด้านสุขภาพน้อยกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ

ฮาร์ท และเชย์ (Hart and Shay) ได้ทำการวิจัยพบว่า "สมรรถภาพทางกายมีความสัมพันธ์กับความสามารถในด้านวิชาการ ถ้าสมรรถภาพทางกายดีจะมีผลทำให้การเรียนดีขึ้น"^๓

พลศึกษาเป็นวิชาแขนงหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กิจกรรมพลศึกษาเป็นกิจกรรมที่ให้แก่เด็กได้ปฏิบัติจริง ให้เป็นไปตามหลักวิชา ตามความยากง่าย เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และพัฒนาร่างกาย จิตใจ สังคมของเด็กให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี มีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส นอกจากนี้

^๑Jay B. Nash, Physical Education (New York: A. S. Barnes and Co., 1948), p. 52.

^๒วัฒนา พุ่มเล็ก, "การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียงสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๒)

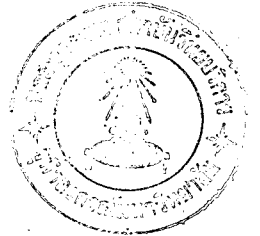
^๓Marcia E. Hart and Clayton T. Shay, "Relationships Between Physical Education and Academic Success," Research Quarterly 35 (October 1964): 445.

พลศึกษาจะช่วยกล่อมเกลายให้เป็นคนดี ลักษณะนิสัยดี น้ำใจดี มีความอดทน มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ โดยอาศัยกิจกรรมพลศึกษา กระบวนการเรียนการสอน ความกลมกลืนในการสอน การฝึกอบรมฝึกเรียนทุกระยะทุกตอนของการสอน

จุดประสงค์ของการสอนพลศึกษา มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพอันประกอบด้วย รูปร่าง ท่าทาง อุบนิสัย ความรู้สึกริ๊งคิดและเจตคติ การปรับตัว การยอมรับความสามารถของผู้อื่น อันจะส่งผลถึงความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ โดยมุ่งสร้างทักษะกิจกรรมพลศึกษาที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว การกีฬา การพักผ่อน ปลูกฝังเจตคติที่ดีในการออกกำลังกายและความคิดสร้างสรรค์ การใช้วัยวะของร่างกายได้อย่างมีความสัมพันธ์ และคล่องแคล่วว่องไว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ จึงได้กำหนดโครงสร้างและเนื้อหาวิชาพลศึกษาไว้ในหลักสูตร ดังนี้

ตารางที่ ๖

โครงสร้างและเนื้อหาพลศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

ลำดับ		ป.๑-๒	ป.๓-๔	ป.๕-๖
๑	การเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน	X		
๒	การเล่นสมมติ	X		
๓	การเล่นแบบผลัด	X		
๔	การเล่นโลดโผน	X		
๕	การเล่นเบ็ดเตล็ด	X	X	
๖	กิจกรรมเข้าจังหวะ		X	X
๗	ยิมนาสติก		X	X
๘	กีฬา		X	X
๙	กรีฑา		X	X
๑๐	กิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ		X	X
๑๑	กิจกรรมประเภทวิ่งผลัดที่ยากขึ้น			X
๑๒	กิจกรรมทดสอบสมรรถภาพทางกาย ^๑			X

^๑ บันลือ พกษะวัน, หลักสูตรเชิงปฏิบัติกับภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๙๗.

สำหรับในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีเนื้อหา ดังนี้^๑

๑. เกมเบ็ดเตล็ด ฝึกทักษะการเคลื่อนไหวอย่างแคล่วคล่อง เคารพกฎ กติกา และเกิดความสนุกสนาน ได้แก่ เกมจับหมู่ เกมลิงชิงบอล เกมขี่ม้าส่งบอล เกมตีบอล ข้ามแดน เกมต่อแถว เกมส่งบอลลุน เกมโยนบอลลงห่วง เกมต้อนหมู เข้าแล้ว
๒. กิจกรรมเข้าจังหวะ ฝึกการเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่
  - ๒.๑ การทำจังหวะและการเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ ประกอบเพลงมาร์ช
  - ๒.๒ การเคลื่อนที่โดยการเดิน ริ่ง และกระโดดแบบต่าง ๆ
  - ๒.๓ การบริหารประกอบเพลง ไตรรงค์ธงไทย
  - ๒.๔ การเคลื่อนไหวประกอบเพลงเด็กดี
  - ๒.๕ การเคลื่อนไหวประกอบเพลงป่าคางคก
๓. ยิมนาสติกขั้นพื้นฐาน เพื่อฝึกทักษะการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง ให้มีบุคลิกภาพ และทรวดทรงดี มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง และสง่างาม ได้แก่
  - ๓.๑ ยืดหยุ่น ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนขา ความอ่อนตัว และอำนาจบังคับ
  - ๓.๒ การเล่นห้อยโหน ได้แก่ การกระโดดแบบจับราวห้อยตัว ไกวตัว หน้า-หลัง ไกวตัวบังคับให้หยุด ไกวตัวปล่อยมือลงหน้า-หลัง และ การกระโดดจับได้ราว
  - ๓.๓ การต่อตัว แบบต่อ ๒ คน
๔. กีฬาแฮร์บอล ฝึกทักษะการเคลื่อนไหวอย่างแคล่วคล่อง ถูกต้อง สามารถเล่นกีฬาได้ตามกฎ กติกา และแบบแผน เกิดความสนุกสนาน โดยฝึกการรับ-ส่งลูกบอล ด้วยวิธีการต่าง ๆ การส่งบอลสองมือระดับข้อ การส่งบอลโดยมีผู้ป้องกันและสกัดกั้น การยิงประตูและถือตะกร้า การเคลื่อนที่ยิงประตู กติกาและการเล่นเป็นทีม

^๑กรมวิชาการ, แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,

๕. กรีฑา ฝึกพื้นฐานการวิ่งที่ถูกต้อง การออกวิ่งและเข้าเส้นชัย การฝึกทักษะการวิ่งระยะสั้น วิ่งเปี้ยว วิ่งผลัด ๔ x ๕๐ เมตร การเริ่มกระโดดและการลงสู่พื้น การวิ่งกระโดดไกล

๖. กิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและทรวดทรงที่ดี มีทักษะการเคลื่อนไหว คล่องแคล่ว ถูกต้อง และสามารถเล่นกีฬาได้ มีความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การสอนให้รู้จักประดิษฐ์เศษวัสดุท้องถิ่นมาดัดแปลงเป็นการเล่น เกม การคัดเลือกการเล่นพื้นเมือง การสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ตนชอบ

ในการสอนพลศึกษานั้น เป็นที่ยอมรับว่า ต้องใช้ทักษะพิเศษของครูผู้สอน แต่อย่างไรก็ตาม ก็อาจจะสรุปกลวิธีการสอนพลศึกษาได้ ๕ ชั้น คือ

๑. ชั้นเตรียม เป็นขั้นที่เด็กเตรียมพร้อม เข้าแถวจัดชั้นเรียนไว้แล้ว ครูสำรวจอุปกรณ์ สุขภาพเด็กหลังจากนั้นก็เตรียมร่างกาย จิตใจ คือ อบอุ่นร่างกาย โดยมุ่งกระตุ้นระบบต่าง ๆ ของร่างกาย อวัยวะ กล้ามเนื้อ ระบบหมุนเวียนโลหิต ระบบการหายใจ ให้ตื่นตัวพร้อมที่จะเรียนกิจกรรมพลศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการสอนขั้นนี้

๑. ให้เด็กอบอุ่นร่างกายเกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา ลำตัว โดยให้ทำติดต่อกัน

๒. เวลาที่ใช้ในการอบอุ่นร่างกาย ควรใช้เวลาประมาณ ๓-๕ นาที

๓. การอบอุ่นร่างกาย ต้องให้เด็กทำทุกครั้งก่อนการเรียน เพื่อให้กล้ามเนื้อ มีความพร้อมและไม่เกิดอันตราย

๒. ชั้นสาธิต เป็นขั้นที่แสดงให้เด็กรู้ถึงกิจกรรมที่จะเรียน ครูอาจสาธิตเอง หรือเลือกเด็กที่มีความสามารถมาสาธิตให้เพื่อนดู การแสดงหรือสาธิต จะต้องให้มองเห็นทุกคน สามารถได้ยินคำอธิบายอย่างถนัดชัดเจน

๓. ชั้นอธิบายกติกากฎเกณฑ์ บอกข้อตกลงในการเล่นกิจกรรมนั้น ๆ โดยเน้นการเคารพกติกาการเล่น ครูควรใช้คำพูดง่าย ๆ กติกาสำหรับเด็กระดับประถมปีที่ ๓ ไม่ควรมากเกินไป และไม่ซับซ้อน จนยากแก่การจำ

๔. ชั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม เป็นขั้นที่สำคัญที่จะทำให้เด็กเรียนกิจกรรมพลศึกษา ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เป็นขั้นที่ครูจะสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็ก เพื่อสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้เกิดขึ้น

๕. ชั้นสรุป เป็นขั้นที่ครูนำเอาข้อสังเกตการเล่นของเด็ก มาสรุปให้เด็กฟัง ครูอาจจะใช้วิธีสนทนา ชักถาม ถึงผลที่ได้เรียนไปแล้วเป็นอย่างไร แล้วเสนอข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขในครั้งต่อไป หรือ กล่าวชมเชยการกระทำดีของเด็กที่ครูพบเห็น

ในขั้นนี้ครูจะมอบหมายงานให้เด็กเตรียมในครั้งต่อไป แล้วให้เด็กไปทำความสะอาดร่างกาย เช่น ล้างมือ ล้างหน้า ก่อนจะเข้าชั้นเรียน

สำหรับการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนพลศึกษา เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องประเมิน โดยเอาผลจากการวัดมาประเมินดูว่านักเรียนสามารถทำได้ตามจุดประสงค์หรือไม่ ด้วยการสังเกตหรือดูผลการปฏิบัติของนักเรียน^๑

กิจกรรมสร้างนิสัย

กิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังนิสัยที่ดีแก่เด็ก การสร้างนิสัยให้แก่เด็กนั้น ไม่ได้สร้างด้วยตัวหนังสือหรือคำพูด สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการสร้างนิสัยน่าจะเป็นกิจกรรมที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง อาจใช้เวลาระยะสั้นหรือระยะยาว แต่ใช้เวลาติดต่อกันเพื่อเด็กจะแสดงออกให้เห็นถึงกระบวนการในการปฏิบัติต่อกิจกรรมนั้น ๆ อย่างละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง มีความสุขุมรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน กิจกรรมบางอย่างเด็กได้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สังเกต ทดลองด้วยตนเอง การสอนกิจกรรมสร้างนิสัยเป็นหัวใจของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กโดยตรง ดังจะเห็นจากจุดประสงค์เฉพาะของกิจกรรมสร้างนิสัยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ที่กำหนดไว้ดังนี้^๒

^๑กรมสามัญศึกษา, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนิเทศการศึกษา ลำดับที่ ๑๐, หน้า ๑๔๒.

^๒กรมวิชาการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑, หน้า ๓๓๔.

๑. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ปรับปรุงแก้ไขชีวิตและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

๒. ให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
๓. ส่งเสริมให้สนใจ มีลักษณะนิสัย และเจตคติที่ดีในกิจกรรมต่าง ๆ
๔. ให้สามารถตัดสินใจด้วยตนเองในการดำเนินชีวิต
๕. ให้มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

จากจุดประสงค์ดังกล่าว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้กำหนดเนื้อหากิจกรรมออกเป็น ๖ กิจกรรมใหญ่ ได้แก่

๑. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสุขภาพร่างกายและใจ
๒. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสติปัญญา
๓. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสังคม
๔. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางศิลปะและวัฒนธรรม
๕. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางจริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
๖. กิจกรรมเน้นความสนใจเกี่ยวกับสถานที่และอาชีพของชุมชน

สำหรับกิจกรรมสร้างนิสัยที่มีอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้กำหนดเวลาเรียนไว้จำนวน ๑๒๐ คาบ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ซึ่งเนื้อหากิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ

๑. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสุขภาพ กายและใจ ได้แก่ การสะสมสิ่งต่าง ๆ หัดทำของเล่นง่าย ๆ การแสดงละครและหุ่นเกี่ยวกับคน หีข สัตว์ เล่นกีฬา ทำอาหาร ทำของใช้ จัดวันหรือสัปดาห์เพื่อสุขภาพ จัดสัปดาห์รักษาความสะอาด จัดกิจกรรมรับประทานอาหาร
๒. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสติปัญญา เช่น จัดชุมนุมทางวิชาการ จัดกลุ่มติดตามข่าวในท้องถิ่น ทำรายงาน
๓. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางสังคม ได้แก่ ทำสมุดภาพเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตย การให้กรรมการนักเรียนต่าง ๆ ฝึกทำงานโดยรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น จัดงานวันสำคัญต่าง ๆ จัดกลุ่มอภิปราย ฝึกพูดแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือและอนุภาชาด

กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ จัดโครงการเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ทำสมุดภาพ เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ

๔. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ จัดกิจกรรมให้ได้แสดงออกถึงความซาบซึ้งในความงามตามธรรมชาติและศิลปะวัฒนธรรม จัดวันหรือสัปดาห์แสดงกิจกรรมของนักเรียน เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เปรียบเทียบของจริงหรือภาพเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม

๕. กิจกรรมเน้นพัฒนาการทางจริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ จัดกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกิจกรรมทางศาสนา ผูกสิ่งเกิดความประพฤติก่อผู้ประพฤติกดี แล้วนำมาสนทนาซักถาม

๖. กิจกรรมเน้นความสนใจเกี่ยวกับอาชีพของชุมชน ได้แก่ การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญใกล้ท้องถิ่น กิจกรรมการทอผ้า ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ แล้วทำรายงาน การให้นักเรียน สังเกตชีวิตประจำวัน การสังเกตการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม แล้วทำรายงาน^๑

จากเนื้อหากิจกรรมสร้างนิสัยที่เน้นพัฒนาการทั้ง ๖ ด้าน ดังกล่าว จะเห็นว่า กิจกรรมที่หลักสูตรเสนอแนะไว้ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการได้ปฏิบัติจริง ซึ่งกำหนดเวลาเรียน วิชาทั้งสิ้น ๑๒๐ คาบ โดยมีได้แบ่งเวลาเรียนตามเนื้อหาในแต่ละด้านให้และมีได้จัดทำเป็น แผนการสอนโดยละเอียด เช่น เนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์อื่น ทั้งนี้เพราะ นอกจากกิจกรรม ที่เน้นพัฒนาการทั้ง ๖ ด้าน นี้แล้ว กิจกรรมสร้างนิสัยยังรวมถึง วิชาลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งมีหลักสูตรและแผนการสอนเฉพาะอยู่แล้ว และเพื่อให้ โรงเรียนสามารถเลือกจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีมากยิ่งขึ้นตามที่เห็นว่า เหมาะสมและสามารถจัดได้ โดยอาศัยกิจกรรมที่หลักสูตรเสนอแนะไว้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งการจะช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าของลักษณะนิสัย และความรู้สึกที่ถึงงาม อันจะเป็นนิสัยที่ติดตัวไปในกาลข้างหน้า จำเป็นที่จะต้องมีการวัดและประเมินผลเช่นเดียวกับ วิชาอื่น ๆ ที่อาจทำได้โดย การสังเกต การตรวจผลงาน การทดสอบด้วยแบบทดสอบ หรือ ซักถาม เป็นต้น

^๑ กรมวิชาการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑, หน้า ๓๔๔-๓๕๓.

จากเนื้อหาและโครงสร้างของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์กลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งใน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษานั้น มีโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน เช่น โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โรงเรียนราษฎร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ฯลฯ ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ จากความแตกต่างของโรงเรียนที่ต่างสังกัดกัน ไม่ว่าจะพิจารณาในด้านโครงสร้าง ระบบการบริหารงาน ระเบียบ หรือแม้กระทั่งสภาพที่ตั้ง อาคารเรียน และปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานในโรงเรียน ที่แตกต่างกันย่อมมีผลทำให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนแตกต่างกันด้วย

ในการจัดการศึกษานั้น มาตรการที่ใช้ในการจัดหาและแบ่งสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นสิ่งที่พึงพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะกำหนดลักษณะ ปริมาณ และคุณภาพของการจัดการศึกษา อันจะส่งผลสะท้อนไปสู่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในที่สุด การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งของรัฐ หน้าที่สำคัญประการหนึ่งในความรับผิดชอบของรัฐก็คือ การสร้างคุณภาพในสัดส่วนของการจัดสรรเงินเพื่อการลงทุนด้านต่าง ๆ โดยมีความเป็นธรรมในสังคม และการมีชีวิตที่ดีของประชาชน เป็นพื้นฐาน

แม้การจัดการศึกษาจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐ แต่จากสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รัฐไม่อาจดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งถึงและเป็นธรรมได้โดยลำพังด้วยทรัพยากรของรัฐอันจำกัด เพราะยังมีบริการด้านอื่น ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐอีกมากมาย ดังนั้น การระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนจึงเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นของรัฐที่จักต้องดำเนินการ ไม่ว่าจะพิจารณาในเชิงเหตุผล ด้านประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาและลดปริมาณความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ หรือ เหตุผลด้านจิตใจในอันที่จะก่อให้เกิดความสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศ มีความรับผิดชอบต่อการศึกษาของชาติร่วมกัน การจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเพื่อพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในด้านการเงินและด้านอื่นอย่างมหาศาล ซึ่งรัฐไม่อาจดำเนินการได้โดยลำพัง การหาทางระดมทุนและทรัพยากรจากด้านต่าง ๆ จึงเข้ามาสู่ดุลยพินิจของรัฐ โดยทั่วไปแล้ว แหล่งเงินทุนนอกประเทศไม่ว่าในรูปใด เป็นสิ่งที่ยังไม่ควรพิจารณาตราบเท่าที่เงินทุนภายในประเทศยังพอจะหาได้ เพราะจะทำให้มีการระดมความเสี่ยงที่ประเทศจะต้องเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจและปัญหาของประเทศเจ้าของเงินทุน จึงมีการหันมาพิจารณาแหล่งเงินทุนในประเทศเป็นเบื้องต้น ด้วยเหตุนี้ เอกชนจึงเข้ามามีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาในการจัดการศึกษาของชาติ โดยมีหลักการเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและปริมาณของบริการทางการศึกษา และเพื่อให้ทุกฝ่ายที่สนใจ มีความสามารถ และมีกุศลเจตนาในอันที่จะช่วยจัดการศึกษาของชาติได้มีส่วนร่วมด้วย^๑

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา

เอกชนได้เข้ามามีบทบาทช่วยจัดการศึกษาของชาติเป็นเวลานานมาแล้ว ตั้งแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาในประเทศไทย ในรูปแบบการศึกษานอกระบบ (Informal Education) ซึ่งเป็นการศึกษาในลักษณะเป็นระบบครอบครัว วัด วัง บ้าน ชุมนาง และสำนักอาจารย์ที่สอนวิชาชีพโดยเฉพาะ ดังนั้น ผู้ที่สนใจใฝ่หาความรู้เท่านั้นจึงจะเข้ามาอยู่ในอาณาจักรของผู้รู้ตามสถานที่เหล่านั้น แม้จะได้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบ Formal Education หรือเป็นทางการในสมัยรัชกาลที่ ๕ แล้วก็ตาม ก็ยังต้องมีการบังคับมีการจ้างคนมาเรียนหนังสือกันอยู่ ซึ่งปรากฏว่า เอกชนได้มีการตื่นตัวในด้านการจัดการศึกษาก่อนรัฐบาล ซึ่งการจัดการศึกษาของฝ่ายเอกชนที่เรียกว่า โรงเรียนราษฎร์นั้นได้มีกำเนิดในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา^๒ โดยคณะมิชชันนารีภายใต้

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "บทบาทของเอกชนในการช่วยจัดการศึกษาของชาติในช่วงปีการศึกษา ๒๕๑๓-๒๕๑๔," พ.ศ. ๒๕๑๔, หน้า ๑.

^๒สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย, ประวัติการโรงเรียนราษฎร์และทำเนียบโรงเรียนราษฎร์ (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวัชร, ๒๕๑๔), หน้า ๒๓.

คาธอลิก ชาวฝรั่งเศส โรงเรียนราษฎร์ที่คณะมิชชันนารีมาตั้งขึ้นในกรุงศรีอยุธยาครั้งนั้นได้เจริญก้าวหน้ามาก ถึงกับมีการส่งนักเรียนออกไปศึกษาต่างประเทศกันแล้ว และถือกันว่าเป็นครั้งแรกที่มีขึ้นในประวัติการศึกษาของเมืองไทย ส่วนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์คณะโปรเตสแตนต์ของชาวอเมริกันได้เป็นผู้ริเริ่มก่อน และโรงเรียนราษฎร์ของคณะมิชชันนารีได้จัดตั้งขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีส่วนใหญ่อยังดำเนินการติดต่อกันตลอดมาจนทุกวันนี้

การจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ในสมัยก่อนเปิดอย่างเสรี จึงทำให้โรงเรียนราษฎร์ต่าง ๆ ที่จัดตั้งและดำเนินการ ทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างด้าวที่เป็นโรงเรียนจีน และฝรั่งเศสอนศาสนาได้แพร่หลายขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นมองเห็นความจำเป็นเกี่ยวกับการควบคุมดูแล และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีของชาติ ตลอดจนความจงรักภักดีต่อประเทศไทย จึงได้ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชน โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริม อุดหนุนและสนับสนุนโรงเรียนราษฎร์ตามควร ส่วนผลการสอนไต่ของโรงเรียนราษฎร์ ให้ถือว่า โรงเรียนใดมีผลสอนไต่เป็นที่เชื่อถือได้ รัฐจะงดเว้นการเข้าไปจัดสอบให้ โดยถือว่า ผลการสอนนั้นเสมอกับโรงเรียนของรัฐ ึ่งเป็นเหตุให้ โรงเรียนราษฎร์ได้รับรองวิทยฐานะเท่ากับโรงเรียนรัฐบาลจากการสนับสนุนของรัฐบาล ทำให้กิจการของโรงเรียนราษฎร์ขยายตัวขึ้นมาตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากจำนวนโรงเรียนราษฎร์ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๗๙ และเป็นปีที่รัฐเริ่มให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์เป็นครั้งแรก มีจำนวนโรงเรียนราษฎร์ทั้งสิ้น ๒๔๓ โรงเรียน ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๙๗ นั้น จำนวนโรงเรียนราษฎร์มีเพิ่มมากขึ้นเป็น ๑,๗๘๗ โรงเรียน

๑ สมาคมโรงเรียนราษฎร์, การเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาภาคเอกชน

(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๑๗-๑๘.

จะเห็นได้ว่า เอกชนมีบทบาทในการช่วยรัฐจัดการศึกษา โดยแบ่งเบาภาระการ
ลงทุนจากงบประมาณของแผ่นดินตลอดมา ในปัจจุบัน มีจำนวนโรงเรียน ครู นักเรียน ใน
โรงเรียนราษฎร์ ดังนี้

ตารางที่ ๗

จำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๒๔^๑

ประเภทโรงเรียน	จำนวน โรงเรียน	จำนวนครู	ห้องเรียน	นักเรียน		
				ชาย	หญิง	รวม
ประเภทสามัญ	๒,๓๖๓	๔๗,๕๙๓	๓๑,๓๑๗	๕๗๔,๔๙๔	๕๒๒,๑๗๖	๑,๐๙๖,๖๗๐
ทุกประเภท (ยกเว้น ประเภทสามัญ)	๔,๔๖๘	๖๒,๗๕๑	๔๖,๓๖๐	๘๒๓,๖๓๑	๗๙๔,๙๔๔	๑,๖๑๘,๕๗๕

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันมีโรงเรียนราษฎร์ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของ
รัฐบาล ซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มี
ฐานะเท่าเทียม ๆ หนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ อยู่เป็นจำนวนถึง ๖,๘๓๑ โรงเรียนทั่วประเทศ
ซึ่งรัฐจะต้องใช้มาตรการควบคุมดูแลให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัย
ระเบียบ กฎเกณฑ์ และพระราชบัญญัติ ที่ตั้งขึ้นอันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนิน
การจัดการศึกษาของเอกชน

สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนราษฎร์

กิจการของโรงเรียนราษฎร์ในประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ โดยมี
จำนวนครูและนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากทุกปี จนเป็นที่ยอมรับว่า โรงเรียนราษฎร์

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ฝ่ายแผนงาน, สถิติการศึกษาเอกชน
ปีการศึกษา. ๒๕๒๔ (ฉบับเบื้องต้น), หน้า ๑. (อัดสำเนา.)

ได้มีส่วนแบ่งเบาภาระของรัฐในทางการศึกษาเป็นอย่างดี ดังนั้นรัฐจึงได้ให้การเกื้อกูลอุดหนุนเป็นการสนับสนุนโรงเรียนราษฎร์หลาย ๆ ประการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนราษฎร์มีความมั่นคง อย่างไรก็ตาม สถานภาพและความมั่นคงของโรงเรียนราษฎร์ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

๑. นโยบายของรัฐ
๒. แนวโน้มของสถานการณ์
๓. แผนปฏิบัติการทางการศึกษาของหน่วยราชการและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง
๔. สถานะทางเศรษฐกิจของประเทศ
๕. ความต้องการของสังคม
๖. สถานะการครอบงำของประชากร^๑

ในปัจจุบัน โรงเรียนราษฎร์ยังคงประสบกับปัญหาหลาย ๆ ด้าน คือ

๑. ทางด้านนโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไว้อย่างกว้าง ๆ โดยกำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ ว่า "การจัดการศึกษานั้น รัฐจัดเองบ้าง เอกชน หรือ คณะบุคคลจัดบ้าง" ^๑ ใ้กำหนดขอบข่าย หรือ เป้าหมายไว้ให้แน่นอนว่าจะให้เอกชนเข้ามามีส่วนจัดมากน้อยเพียงใด จัดระดับใดมากหรือน้อยอย่างไร ทำให้การควบคุมและการส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน ยากต่อการปฏิบัติอยู่เป็นอันมาก ในทางปฏิบัติจึงปล่อยให้เป็นเรื่องของเอกชนจัดทำกันเองอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด และก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา^๒

^๑สมคม โรงเรียนราษฎร์, "การเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาภาคเอกชน"

(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔.

^๒สมชัย วุฒิปรีชา, สดับ อัดตะสาระ และพอลู สุวรรณจิตต์, "สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาเอกชนของประเทศไทย" (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๑๘), หน้า ๕.

๒. ปัญหาการมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย อันเนื่องมาจาก

๒.๑ โรงเรียนต้องจ่ายเงินเดือนตามวุฒิตามกฎหมายใหม่ และต้องจ่ายเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูในโรงเรียนราษฎร์อีกร้อยละ ๓ ของเงินเดือนครูซึ่งแม้รัฐจะให้การอุดหนุนเป็นเงินสมทบเงินเดือนครูเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ก็มิได้ให้การอุดหนุนเต็มที่เท่าที่โรงเรียนต้องจ่ายเงินเพิ่มขึ้น

๒.๒ อัตราค่าธรรมเนียมการเรียนในปีการศึกษา ๒๕๑๘ ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตไว้ นั้น โดยเฉพาะโรงเรียนราษฎร์ประเภทสามัญศึกษา ยังต่ำกว่าอัตราค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนพึงจ่าย

๒.๓ โรงเรียนรัฐบาลขยายตัวอย่างกว้างขวาง ทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ลดลง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รายได้ของโรงเรียนลดลง

๒.๔ การเพิ่มเงินเดือนครูทุกปี จะเป็นผลทำให้โรงเรียนต้องจ่ายเงินสมทบร้อยละ ๓ เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่รายได้คงเดิม^๑

จากสาเหตุดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาโรงเรียนขอ เลิกล้มกิจการอย่างกระชั้นชิด อันจะทำให้รัฐต้องรับภาระเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการจัดหาที่เรียนให้นักเรียน หรือ อาจต้องจัดหางบประมาณมาใช้ในการสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีกมาก นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาการว่างงานของครูโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งการที่รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนรับภาระในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ และมีได้กำหนดสัดส่วนให้ชัดเจน รวมถึงการวางมาตรการการช่วยเหลือสถานศึกษาเอกชนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะด้านวิชาการ บุคลากร และการอุดหนุน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเอกชนมีคุณภาพ ทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนมีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอ

---

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, "การประชุมคณะกรรมการพิจารณาค่าเล่าเรียนโรงเรียนราษฎร์" (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๑๘), (อัตสำเนา.)

ต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ^๑

๓. ปัญหาและสาเหตุการว่างงานของครูโรงเรียนราษฎร์ มีสาเหตุจาก

๓.๑ การขยายชั้นเรียนและการสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นของโรงเรียนรัฐบาล ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้โรงเรียนราษฎร์บางแห่งต้องยุบชั้นเรียน บางแห่งต้องเลิกสัมมนา^๒

๓.๒ เกิดจากการขัดแย้งและกรณีพิพาทระหว่างครูกับเจ้าของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีสาเหตุที่จะทำให้โรงเรียนหาทางให้ครูออกจากงาน เพราะสถานการณ์เปลี่ยนแปลง^๓ เช่น โรงเรียนต้องจ่ายเงินเดือนตามวุฒิให้ครูตามกฎหมายใหม่ โรงเรียนต้องจ่ายเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์ กวาระน้ำมันขึ้นราคา ราคาสินค้าต่าง ๆ สูงขึ้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่ค่าเล่าเรียนคงเดิม

๔. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนราษฎร์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ เพราะโรงเรียนราษฎร์ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการเท่าที่ควร ทั้งในด้าน การเงิน บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีดำเนินงาน โรงเรียนราษฎร์มีปัญหาทางวิชาการใน ด้านต่าง ๆ มากดังนี้

^๑สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "ร่างวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และวงเงินเบื้องต้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)," พ.ศ. ๒๕๒๓, หน้า ๔.

^๒กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, "สรุปปัญหาการว่างงานของครูโรงเรียนราษฎร์" (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๑๙), (เอกสารอัดสำเนา.)

^๓กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, "การแก้ปัญหาครูโรงเรียนราษฎร์ว่างงาน" (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ๒๕๑๙), หน้า ๔ (เอกสารอัดสำเนา.)

๑. การมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้การบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในการปรับปรุงการเรียนการสอนไม่ได้เต็มที่

๒. ครูมีชั่วโมงทำการสอนมากเกินไป ไม่มีเวลาพักผ่อน และไม่มีเวลาดูแลนักเรียน
วิชาการ

๓. จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนมีมากเกินไป ทำให้ครูควบคุมดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง

๔. ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน รวมทั้งบริเวณสนาม และอาคารสถานที่

๕. ครูส่วนใหญ่มักจะลาออกระหว่างปีการศึกษาบ่อย ๆ และกระทันหัน ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงานมาก

๖. ความขัดแย้งในการใช้อำนาจทางการบริหารระหว่างเจ้าของกับครูใหญ่ หรือผู้จัดการกับครูใหญ่ ทำให้ครูไม่สามารถทำงานได้เต็มที่

๗. ผู้บริหารโรงเรียนมักจะมีมุมมองสภาพของครูว่าเป็นลูกจ้างคนงานมากกว่าจะมองเห็นครูเป็นผู้ร่วมงาน

๘. ครูไม่ค่อยได้รับการพัฒนาทางวิชาการ

๙. ขาดการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้บริหารกับครู ส่วนใหญ่ครูจะรับคำสั่งแต่เพียงฝ่ายเดียว

๑๐. ครูถือแบบเรียนเป็นหลักสูตร^๑

นอกจากนี้ ครูโรงเรียนราษฎร์ไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้นำที่ดีในทางวิชาการ ที่ไม่มีวุฒิทางครูอยู่ ถึงร้อยละ ๓๖.๘๘ ซึ่งเป็นอัตราสูงมาก เกือบครึ่งหนึ่งของครูโรงเรียนราษฎร์ทั้งหมด รองลงไปคือ วุฒิ ป.กศ. หรือเทียบเท่า^๒ วุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรีเพียงร้อยละ ๕.๐๑ เท่านั้น

^๑ ชำนาญ เงินทอง, "การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๑๑.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, สรุปแผนพัฒนาระยะที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔), ๒๕๑๙, หน้า ๒๑.

๕. ปัญหาเกี่ยวกับครูโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งนับตั้งแต่การแสวงหา และการคัดเลือก ครูที่มีสมรรถภาพสูงมาทำงาน การบำรุงขวัญ และถนอมน้ำใจครู ตลอดจนการให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ครู เพื่อให้ครูอยู่ทำงานในโรงเรียนได้นาน ๆ การพัฒนาความสามารถของครู และการเปลี่ยนแปลง โอน ย้าย ครูที่หย่อนสมรรถภาพ เป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในวิสัยที่โรงเรียนราษฎร์ จะกระทำได้ง่าย ครูโรงเรียนราษฎร์ไม่ได้รับเกียรติและการยกย่องจากสังคมเท่าที่ควร ความมั่นคงของการเป็นครูในโรงเรียนมีน้อย สิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ของครูไม่เท่าเทียมกับครูในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ความก้าวหน้าในอาชีพครูมีน้อย เหล่านี้ คือ อุปสรรคที่ขัดขวางมิให้โรงเรียนราษฎร์ได้ครูมีประสิทธิภาพมาทำงาน^๑

อนึ่ง ปัญหาสำคัญของโรงเรียนราษฎร์ในปัจจุบันคือ การที่รัฐบาลมีนโยบายพยายามลดการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์ เพื่อให้เอกชนช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในด้านนี้ โดยให้โรงเรียนราษฎร์ปรับปรุงค่าธรรมเนียมการเรียน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ โดยไม่ต้องพึ่งเงินอุดหนุนของรัฐ ซึ่งในปัจจุบันรัฐให้การอุดหนุนครูใหญ่และครูโรงเรียนราษฎร์สามัญ ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา คือ

๑. อุดหนุนเป็นเงินสมทบเงินเดือนครู
๒. อุดหนุนเป็นเงินค่าครองชีพชั่วคราว
๓. อุดหนุนเป็นเงินปรับวุฒิ
๔. อุดหนุนเป็นเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์^๒

สำหรับการอุดหนุนประเภทที่ ๔ รัฐยังคงให้การอุดหนุนต่อไป เพราะเป็นการอุดหนุนตามกฎหมาย สำหรับการอุดหนุนเป็นเงินประเภทอื่น รัฐกำหนดแนวการให้เงินอุดหนุน ดังนี้

^๑คณะนิติศาสตร์ปริญาตรี, "สรุปผลการสัมมนา เรื่องปัญหาในการบริหารโรงเรียนราษฎร์," วารสารครูศาสตร์ ๖:๗ (ตุลาคม-มกราคม, ๒๕๑๖-๒๕๑๗): ๗๔.

^๒สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ศูนย์พัฒนานโยบายการศึกษา, "มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการศึกษา ๒๕๐๕-๒๕๒๔," หน้า ๑๑๑.

๑. โรงเรียนราษฎร์ที่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียนเกินกว่า ๑,๓๐๐ บาท ต่อปีขึ้นไป รัฐให้การอุดหนุนแต่เงินปรับวุฒิอย่างเดียวจนถึงสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๒๓ และให้โรงเรียนปรับค่าธรรมเนียมการเรียนได้ในปีการศึกษา ๒๕๒๔ เป็นต้นไป

๒. โรงเรียนราษฎร์ที่เคยเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนไม่เกิน ๑,๓๐๐ บาท ต่อปี รัฐบาลให้เงินอุดหนุนทุกประเภท และคงให้เงินอุดหนุนเป็นเงินค่าครองชีพชั่วคราวและเงินปรับวุฒิต่อไป จนถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๕^๑

จากนโยบายของรัฐดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาให้กับโรงเรียนราษฎร์ ที่ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อนำเงินดังกล่าว มาชดเชยกับเงินอุดหนุนที่รัฐจะเลิกให้การอุดหนุน และจากการที่รัฐบาลปรับปรุงอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนตามบัญชีอัตราเงินเดือน หมายเลข ๓ ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๒๕ โดยรัฐให้การอุดหนุนแก่ครูโรงเรียนราษฎร์เป็นเงินเต็มวุฒิ จนถึงเดือน พฤษภาคม ๒๕๒๕ เท่านั้น หลังจากนั้น เป็นภาระของโรงเรียนที่จะต้องจ่ายเงินดังกล่าวให้กับครูในโรงเรียนต่อไป จากเหตุดังกล่าวนี้เองที่เป็นผลให้โรงเรียนราษฎร์หลายแห่งต้องเลิกกิจการไป

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิเชียร เทียมเมือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ในการทดลองใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับร่างครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๑๔)" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งโรงเรียนโครงการทดลองใช้หลักสูตร จำนวน ๗๑ คน พบว่า ครูส่วนมากมีความเห็นว่า จุดหมายของหลักสูตรมีความชัดเจน เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปและเนื้อหาพอสมควร แผนการสอนชัดเจนสอดคล้องกับเนื้อหาและช่วยในการสอนค่อนข้างมาก เนื้อหาภาษาไทย คณิตและนาฏศิลป์ งานเกษตร มีมากและยาก ควรลดเวลาเรียน จริยศึกษา คณิตและนาฏศิลป์ลงอีก เล็กน้อย และควรดัดแปลงให้เหมาะสมกับความสามารถ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒.

ของผู้เรียนและเวลาเรียนด้วย ปัญหาที่ครูพบมากคือ อุปกรณ์การสอน ครูยังขาดความรู้ ความถนัดในการสอนเนื้อหาบางเรื่อง ผู้เรียนขาดเรียนบ่อย และไม่พร้อมในการเรียน ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตร และไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติที่บ้านของผู้เรียน^๑

สมพงษ์ จิตระดับ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑" โดยเลือกโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร ๗๔ โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา ๒๒๔ คน ครูประจำการ ๒๖๖ คน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักสูตรได้อย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากระดับมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียน แตกต่างกันในเรื่องของขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร และนักเรียนที่มีอยู่ คุณภาพทางการศึกษา ความแตกต่างกันในระดับพื้นฐานตามสภาพที่เป็นอยู่ ย่อมจะส่งผลให้การนำหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๑ ไปใช้ในโรงเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์แตกต่างไปด้วย^๒

วิไล โบว์เสรวงค์ ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในเขตการศึกษา ๖" ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจหลักสูตรพอสมควร ส่วนครูยังไม่เข้าใจที่นัก ครูส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านวิธีสอน เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ ขั้นตอนของวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เชื่อถือหลักสูตรใหม่ โดยเฉพาะการสอนแบบอภิปราย ค้นคว้า

---

^๑วิเชียร เตียมเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ (ฉบับร่างครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๔)" (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้าบทคัดย่อ.

^๒สมพงษ์ จิตระดับ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๓๘.

รายงาน การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสนทนาเล่าเรื่อง และเนื่องจากครูมีประสบการณ์ทางด้านการสอนน้อย ทำให้ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นเรียน ผู้เรียนและการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดได้ อีกทั้งยังขาดงบประมาณที่จะให้ครูจัดหาหนังสือ อุปกรณ์ในการจัดห้องเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ส่วนทางด้านการสอนเฉพาะกลุ่มวิชาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูชั้นประถมศึกษา ๑ มีปัญหาในการสอนดนตรีและนาฏศิลป์มากที่สุด ปัญหาเด็กขาดเรียน เด็กจะผลัดกันขาดสลับกันมาเรียน เป็นปัญหาแก่ครูในการจัดสอนซ่อมเสริม ครูต้องสอนมากครั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เด็กขาดอุปกรณ์การเรียน ผู้ปกครองของเด็กบางคน ไม่สามารถจัดหาให้ได้ เมื่อมีความพร้อมที่จะซื้อก็ไม่ทราบแหล่งบ้าง ไม่มีจำหน่ายบ้าง ทางด้านสื่อการเรียนประสบปัญหาเนื่องจากโรงเรียนขาดสื่อแทบทุกประเภท ขาดแหล่งบริการสื่อการเรียนให้แก่ครู ขาดแหล่งค้นคว้าสำหรับครูและเด็ก ครูขาดทักษะในการจัดทำและใช้สื่อการเรียนประกอบการสอน ทางด้านการจัดและประเมินผลยังขาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ ในการจัดทำเครื่องมือในการวัดผล ขาดการเอาใจใส่จากทางจังหวัดในการนำข้อทดสอบมาตรฐานมาวัดผลการเรียนของเด็ก ไม่เข้าใจหลักและวิธีการวัดผลตามแนวหลักสูตรใหม่ดีพอ โดยเฉพาะการใช้สมุดประจำชั้น (ป.๐๑, ป.๐๒) ไม่มั่นใจในการตัดสินใจให้ผู้เรียนผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการติดตามผลการปฏิบัติตัวของผู้เรียน จึงใช้การสังเกตหรือเดาเป็นส่วนใหญ่^๑

สุกัญญา สุจริตจิตร ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ของครูชั้น ประถมปีที่ ๑ จังหวัดนครราชสีมา" ผลการวิจัยพบว่า ด้านเนื้อหาตามแผนการสอนไม่เป็นปัญหาสำหรับครู สิ่งที่เป็นปัญหาคือ การจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่และสภาพห้องเรียนยังไม่เหมาะสม และเื้ออานวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนมีปัญหาในเรื่อง ความขาดแคลนวัสดุในท้องถิ่น

---

^๑วิไล โบริ์เสริงค์, "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ชั้นประถมศึกษา ๑ ในเขตการศึกษา ๖" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๘-๑๑๑.

ที่จะนำมาใช้จัดทำ เป็นสื่อการเรียน ความสามารถในการทำสื่อการเรียนให้ทันกับการสอน
ทุกครั้ง ขาดการสนับสนุนและช่วยเหลือในการทำหรือใช้สื่อการเรียนจากโรงเรียนหรือส่วน
ราชการอื่น ๆ ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการสอนเพลงประกอบบทเรียน ด้าน
การวัดและประเมินผล ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมต่าง ๆ
ของนักเรียนด้วยตนเอง^๑

แจ่มจันทร์ ประชาธิชัย ได้ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความต้องการสื่อการสอน
ของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรีในการใช้หลักสูตรประถม
ศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีเวลาผลิตสื่อการ
สอนเพราะมีชั่วโมงสอนมาก ขาดงบประมาณด้านสื่อการสอน สภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก
ไม่อำนวยให้ใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย และจำนวนสื่อการสอนในโรงเรียนมีน้อยเกินไป
มีความยากลำบากในการจัดหาสื่อวัสดุสิ้นเปลืองที่ต้องการ ทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาด
เล็กขาดเครื่องอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน^๒

มาลีณี กุลมาตย์ ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่
และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑
กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย" ผลการวิจัยพบว่า ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ มีความคิด
เห็นว่า เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่กำหนดไว้นั้น ยังไม่ชัดเจนพอและค่อนข้างยากและ
มากเกินไป มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียน การจัดกิจกรรมการเวียนการสอน

---

^๑สุกัญญา สุจริตจิตร, "ปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษา
ศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จังหวัดนครราชสีมา" (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔๑-๑๔๓.

^๒แจ่มจันทร์ ประชาธิชัย, "ปัญหาและความต้องการสื่อการสอนของครูโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช ๒๕๒๑." (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๘.

ในบางเรื่องค่อนข้างยาก และเกินความสามารถของเด็ก คำอธิบายที่ให้ไว้ยังไม่ชัดเจนพอที่จะนำไปสอนได้ ครูมีความต้องการในเรื่องการเรียนรู้ที่จะปรับแผนการสอนให้เหมาะกับนักเรียนของตน^๑

ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี" พบว่า หมดจุดประสงค์มีมากเกินไปจนไม่สามารถสอนได้ครบทุกจุดประสงค์ และจุดประสงค์บางข้อยากเกินไป เนื้อหาบางข้อสอนแล้วไม่ตรงกับจุดประสงค์ บางเนื้อหาไม่เหมาะสมกับโรงเรียนในชนบท เนื้อหามากเกินไป ทางด้านหมวดการเรียนการสอน ขาดคู่มือครู ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน แผนการสอนกว้างเกินไป ครูแต่ละคนมีความสามารถไม่เท่ากันในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยครูที่มีความสามารถในแต่ละด้านสูงมาก ด้านตัวเด็ก เด็กมีสุขภาพไม่ดี สภาพเศรษฐกิจไม่ดี ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน หมวดการประเมินผล ครูเข้าใจวิธีการและสามารถกรอแบบประเมินผลได้ดีพอสมควร หมวดการบริหาร และการบริการหลักสูตร ฝ่ายบริหารสนใจการเรียนการสอนน้อยเกินไป การจัดครูเข้าสอนไม่ได้พิจารณาความสามารถของครูอย่างรอบคอบ การอบรมครูก่อนสอนตามหลักสูตรใหม่ไม่เพียงพอ หนังสืออ่านประกอบมีน้อย^๒

---

^๑ มาลีณี กุลมาตย์, "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

^๒ ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี" (ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓), หน้า ๑๔๒.

จินดา อาจินสมาจาร ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนจริยธรรมชั้น ประถมปีที่ ๑ และ ๒ ในเขตการศึกษา ๒" พบว่า ผู้ทำหน้าที่สอนจริยศึกษาร้อยละ ๘๑.๒๕ ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมมาเลย ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ซึ่งจริยศึกษาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนพอสมควร มีลักษณะเป็นนามธรรม ยากต่อการเข้าใจ จึงต้องการครูที่มีคุณภาพทั้งคุณวุฒิและวิทยวุฒิ ผู้บริหารไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดจริยศึกษาเพียงพอ. ทางด้านการเรียนการสอน มีปัญหามากในเรื่องความสามารถ ทุน และเวลาในการผลิตอุปกรณ์ และสื่อการเรียนต่าง ๆ การเลือกวิธี และสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับบทเรียน^๑

จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้แผนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของครูเกี่ยวกับการใช้แผนการสอน ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องความรู้พื้นฐานของการสอนจริยศึกษา และวิธีการบูรณาการ ครูไม่มีทักษะ ไม่มีความพร้อมที่จะทำตามหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับความสามารถในการให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อปลูกฝังการสร้างเสริมลักษณะนิสัย ความพร้อมในการจัดทำสื่อการเรียนและการสนับสนุนของโรงเรียนในการจัดสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน วิธีวัดผล ครูผู้สอนใช้วิธีสังเกตความตั้งใจ ความสนใจในขณะที่เรียนมาเป็นอันดับแรก ส่วนวิธีอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ตรวจผลงาน สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก สนทนาและซักถาม ทดสอบ สังเกตความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่ม และศึกษาเป็นรายบุคคล^๒

^๑จินดา อาจินสมาจาร, "ปัญหาการสอนจริยธรรมชั้น ประถมปีที่ ๑ และ ๒ ในเขตการศึกษา ๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๘๘-๘๑.

^๒จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช, "การใช้แผนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า บทคัดย่อ.

จากผลงานการวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรยังไม่ดีพอ การขาดสื่อการเรียน ขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนของวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เื้อต่อหลักสูตรใหม่ ฯลฯ สำหรับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะ เป็นกลุ่มประกอบการณ์กลุ่มหนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ที่มุ่งพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ของผู้เรียน ให้มีเจตคติที่ดีงาม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจึง เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งที่น่าจะได้มีการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการสอนในกลุ่มนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข และจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทต่อไป